

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

TCK 159
TCK 159
TCK 301
TCK 301
TCK 301
TCK 301
TCK 301
TCK 159
TCK 159

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

TCK 301

Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 117
Ek Kitaplar dizisi: 1

TCK 301

ISBN:975-6037-85-0
© Türkiye Barolar Birliği

Birinci Baskı: Şubat 2007

Türkiye Barolar Birliği
Karanfil Sokağı 5/62
06650 Kızılay - ANKARA
Tel: (312) 425 30 11 Faks: 418 78 57
web: www.barobirlik.org.tr
e-posta: admin@barobirlik.org.tr
yayin@barobilik.org.tr

Sayfa Tasarımı ve Ofset Hazırlık
Düş Atelyesi (0312.215 70 37)

Baskı
Şen Matbaa
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)
Özveren Sokağı 26/B Demirtepe-Ankara

İÇİNDEKİLER

TBB Bilgi Notu	5
İnsan Hakları Evrensel Bildirisi	13
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	15
TC Anayasası.....	16
Yüksek Yargı Organlarının Kararı	21
AIHM Kararları.....	24
TCK m. 301'in Sorunları.....	34
Avrupa Yasalarında 301	37
Basından Yansımalar	41
TCHD Raporu.....	53
Öneri	93

**TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ'NİN
TCK'NIN 301. MADDESİ İLE
İLGİLİ OLARAK HAZIRLADIĞI
BİLGİ NOTU**

**MESLEK KURULUŞLARI VE
KONFEDERASYONLAR TOPLANTISI**

Ankara, 2. 2. 2007

Sayın Başkanlarım;

Sizlere yolladığım çağrıda da vurguladığım gibi *"Eksiksiz demokrasi', 'insan hakları', 'hukukun üstünlüğü' ve 'hukuk devleti' kurum ve kavramlarının egemen olduğu aydınlık, çağdaş, uygar Türkiye hepimizin özlemidir. "* Bu özlemin gerçekleşmesinde ülkeyi yönetmeye talip olan siyasi iktidarlar kadar bizlerin de sorumlulukları ve görevleri vardır. Kuşkusuz her birimiz kendi örgütümüzde ve çeşitli platformlarda bu sorumluluğun gereği olan demokratik duruşumuzu ve duyarlılığımızı sergilemekte ve zaman zaman yurt ve meslek sorunlarımızla ilgili düşüncelerimizi kamunun bilgisine sunuyoruz.

Bu günkü toplantımızın konusunu teşkil eden TCK'nın 301. maddesiyle ilgili olarak da Türkiye Barolar Birliği başta olmak üzere birçok örgütün görüş ve düşünceleri bilinmektedir.

Bu açık gerçeğe karşın, Sayın Başbakanı ve Sayın Adalet Bakanı bizler dahil tüm sivil toplum örgütlerinin bu konuda uzlaşmamış olduklarını ve de somut bir öneri getirmediklerini ısrarla yineleyerek; bir bakıma, yapılacak değişikliklerin önünde en büyük engelin sivil toplum örgütleri olduğunu öne sürmüştür.

Sayın Başbakan, 31. 1. 2007 günlü açıklamasında ise, 301. maddenin kaldırılması yönünde görüş ve düşünce üreten örgütlerin bu görüşlerinin yanlışlığını vurgulayarak, "301. maddenin tümünden kaldırılmasını akıllarından geçirmesinler" demek suretiyle "Sivil Toplum Örgütlerinden Öneri Bekliyoruz, biçimindeki demokratik açılımında içtenliğinin derecesini ortaya koymuştur.

Tüm bu gelişmeler ve ülkemizde son günlerde yaşanan olumsuzluklar nedeniyle ülke gündemine oturan TCK'nın 301. maddesi ile ilgili olarak sizlerle bu görüşmenin, ortak bir duruş sergilemenin, ülke demokrasisi ve uzlaşma kültürü bakımından çok önemli kazanımlar sağlayacağı umut ve dileğiyle bu toplantı gerçekleştirilmiştir.

Çağrımıza olumlu yanıt vermek ve düşünce üretmekle bize büyük güç kattınız, bu birliktelik güzel günlerin müjdecisi olacaktır. Sizlere sonsuz teşekkür eder, tekrar hoş geldiniz der, saygılar sunarım.

Sayın Başkanlarım,

Bu toplantıya, çerçevesi önceden çizilmiş bir öneriyle gelmiyoruz. Öncelikle siz sayın başkanlarımızı dinleyerek ortak görüş ve duruşu birlikte saptamak istiyoruz. Toplantı öncesi birçok medya kuruluşu tarafından TCK'nın 301. maddesi ile ilgili olarak TBB görüşü sorulmuş, bunun siz değerli başkanlarımıza karşı uygun bir davranış olamayacağı gerekçesiyle bu toplantı öncesinde Türkiye Barolar Birliği adına hiçbir açıklama yapılmamıştır.

Sadece TCK 301. maddesiyle ilgili olarak genel bir tespit ve değerlendirme yapılmak suretiyle sizlerin bilgilerinizi yenilemek istedik.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtildiği gibi Cumhuriyet'in "*İnsan haklarına dayalı, laik demokratik ve sosyal bir hukuk devletidir.*" hukuk devleti ilkesi, demokratik toplum düzenimizin "*olmazsa olmaz*" koşulu ve insan haklarının tanınıp korunması ve geliştirilmesinin başlıca güvencesidir.

Ülkemiz tüm diğer çağdaş dünya devletleri gibi kendi iç hukuk düzeninin normlarını oluşturma ve ona bağlı olma yanında, insan haklarının evrensel bir nitelik kazanması ile birlikte uluslararası toplumun kabul ettiği insan hakları normlarını da kabul etmiştir. Bunun doğal sonucu olarak, ülkemiz Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kurucu üyelerinden olmuş, Birleşmiş Milletler belge ve sözleşmelerine imza koymuş, Avrupa Konseyi üyesi olmuştur. Avrupa Birliği'ne aday ülkeler arasında yer alması ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni onaylamış olması yanında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yargı yetkisini de kabul etmiştir.

Kabul edilen diğer kanunlarla birlikte ceza kanunları da, ceza adaletini sağlama temelinde, kamu güvenliğini tesis etme ve suç işlenmesinin önlenmesi yanında, temel insan hak ve özgürlüklerini tanıyıp sağlama ve geliştirme yolunda hak ihlallerini önleyici kuralları oluşturma ve hakkın kullanımı için yeterli güvencelerin sağlanmasını amaçlar.

Ceza kanunlarında temel insan hak ve özgürlükle-

rinin korunması yanı sıra, toplumsal değerler ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bağlamında aynı zamanda sınırlandırılması da mümkün olabilmektedir. Ancak bu sınırlandırma, "meşru bir amacı gerçekleştirmek için yapılmalı", "demokratik toplum gereklerine uygun" ve "ölçülü/orantılı" olmalı, başka bir anlatımla hakkın özüne dokunmamalıdır.

Çok haklı ve ciddi eleştiriler yapılmasına karşın, alelacele kamuoyunda ve konunun uzmanlarınca yeterince tartışılmadan ve üzerinde toplumsal mutabakat sağlanmadan kabul edilip 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu, daha yürürlüğe bile girmeden başlayan bir dizi değişikliğe karşın hala yoğun eleştirilere hedef olmaya devam etmektedir.

Her ne kadar 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nun "Ceza Kanununun Amacı" başlıklı 1. maddesinde;

"Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Kanunda, bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir,"

denilmekte ise de gerek madde metinleri ve gerekse uygulamaya bakıldığında bu amacın gerçekleşmediği görülmektedir.

*
* *

Kanunların yapılışında uyulması gereken usul ve esasları belirleyen kurallar öncelikli olarak Anayasa'da ve daha sonra da yasama organının çalışma usul ve esaslarını belirleyen TBMM İç Tüzüğü'nde belirlenmektedir. Ayrıca, 2005/9986 karar sayısı ile Bakanlar Kurulu'nca 19 Aralık 2005 tarihinde kararlaştırılıp Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu üyelerinin imzaları ile yürürlüğe giren "*Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*" hükümlerine göre, kanun (ve diğer) taslak ve tasarıları hazırlanırken uyulması gereken ilkeler tespit edilmiştir. Buna göre;

- üst hukuk normlarına aykırı olmama,
  - düzenleme amacına uygun olarak hazırlanma,
  - yargı kararları göz önünde bulundurularak hazırlanma,
  - tek metin olma özelliğini bozacak hükümlere yer verilmeme,
  - kapsam maddesinin herhangi bir tereddüde yol açmayacak açıklıkta düzenlenme,
  - madde metinlerinin kısa anlaşılır biçimde düzenlenmesi
- gerekmektedir.

Özellikle ceza kanunu maddelerinin açık-seçik, anlaşılabilir olması son derece önemli ve zorunludur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarında da bu zorunluluk belirtilmiş bulunmaktadır.

Ceza kanunlarının amacına ulaşabilmesi için etkili olması gerekmektedir. Etkili olabilmesi için de;

– düzenlemenin toplumsal gerçeklere uygun yapılmış olması,

– kanunların uygulanabilmesi için gerekli sosyal ve ekonomik tedbirlerin alınmış olması,

– kanunları uygulamakla görevli olan kişi ve kurumların eğitim, bilgi ve donanım düzeylerinin yeterli olması,

– toplumda da o kanunla ilgili genel bir kabulün varlığı,

zorunludur.

3 Kasım 2002 genel seçimlerinden sonra kurulan 58. ve 59. hükümetler döneminde toplam 747 kanun çıkarılmıştır. Bunların ayrıntısı; 129 temel kanun "*İş Kanunu, Sosyal Güvenlik Kanunu, Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu vb.*", 306 kanun değişikliğine ilişkin kanun ve 312 onay kanunudur. Bu kanunların çıkarılmasında yukarda sıralanan ilkelere çoğu kez uyulmadığı gibi toplumsal mutabakatta sağlanmamış ve iktidar partisinin kendine özgü siyasi anlayışına uygun olarak dar bir kadro tarafından şekillendirilmiştir. Bunun sonucu olarak, Cumhuriyet tarihimizde, Cumhurbaşkanı tarafından en çok yasanın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderildiği bir süreç yaşanmıştır. Yine bu dönemde 87 iptal davası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuş ve bu davaların çoğunluğu da çıkarılan yasaların iptali ile sonuçlanmıştır.

Bu açılardan bakıldığında 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nun maddelerinin belirttiğimiz niteliklere uygun olmadığı görülmektedir. 1,5 yıl gibi yasalar için çok kısa bir süre sayılabilecek zaman içerisinde 4 kez ve yaklaşık 60 maddesinde değişiklik yapılmış olması da bunun somut göstergesidir.

*
* *

5237 sayılı yeni TCK'nın 301. maddesi ile ilgili olarak yapılan eleştirilerin çıkış noktası daha çok "*düşünce özgürlüğüne sınır getirdiği*" şeklinde olduğu için öncelikle, düşünce ve ifade özgürlüğü ile bu özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk düzenlemelerine göz atmak gerekmektedir.

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRİSİ

MADDE 7- Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasa tarafından eşit korunma hakkına sahiptir. Herkesin bu bildiriye aykırı her türlü ayırım gözetici işlemlere ve ayırım kişirticiliğine karşı eşit korunma hakkı vardır.

...

MADDE 18- Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır.

Bu hak, din veya topluca, açık olarak ya da özel biçimde öğrenim, uygulama, ibadet ve dinsel törenlerle açığa vurma özgürlüğünü içerir.

MADDE 19. Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kılar.

...

Madde 28. Herkesin, bu Bildiride yer alan hak ve özgürlüklerin tam olarak gerçekleşmesini sağlayacak toplumsal ve uluslar arası bir düzene hakkı vardır.

Madde 29. 1. Herkesin, kişiliğinin özgürce tam gelişmesine olanak sağlayan topluma karşı ödevleri vardır.

2. Herkes, haklarını ve özgürlüklerini kullanırken, ancak başkalarının hak ve özgürlüklerinin gereğince tanınması ve bunlara saygı gösterilmesinin sağlanması, demokratik bir toplumda ahlakın, kamu düzeninin ve genel refahın haklı gereklerinin karşılanması amacıyla yasayla belirlenmiş sınırlamalarla bağlı olabilir.

3. Bu hak ve özgürlükler hiçbir zaman Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30. Bu Bildirinin hiçbir hükmü, herhangi bir devlet, topluluk ya da kişiye, bildiride açıklanan hak ve özgürlükleri yok etmeye yönelik bir davranışa girişme ya da eylemde bulunma hakkını verir anlamında yorumlanamaz.

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ

MADDE 10. İfade Özgürlüğü

1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

...

MADDE 17. Hakların Kötüye Kullanımının Yasaklanması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz.

MADDE 18. Hakların kısıtlanmasının sınırları

Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI.

MADDE 14. (Değişik: 4709 - 3. 10. 2001/m. 3) Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

.....

MADDE 25. Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

MADDE 26. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

(Değişik: 3. 10. 2001-4709/9 m.) Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

(Üçüncü fıkra mülga: 3. 10. 2001-4709/9 m.)

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(Ek: 3. 10. 2001-4709/9 m.) Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.

...

MADDE 28. Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

(...) (2. fıkra 3. 10. 2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun'un 10. maddesi hükmü gereğince metinden çıkarılmıştır.) Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasa'nın 26 ve 27. maddeleri hükümleri uygulanır.

Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazarlar veya bastırınlar veya aynı amaçla, basarlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hâkim kararı ile; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenabilir. Dağıtım önleyen yetkili merci, bu kararı en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkime bildirir. Yetkili hâkim bu kararı en geç kırk sekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtım önleme kararı hükümsüz sayılır.

Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde, hâkim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz.

Sürelili veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş

olması hallerinde hâkim kararı ile; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel ahlâkın korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararı veren yetkili merci, bu kararını en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkime bildirir; hâkim bu kararı en geç kırk sekiz saat içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır.

Sürelî veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt ve müsaderesinde genel hükümler uygulanır.

Türkiye’de yayımlanan sürelî yayınlar, Devletin ülkesi ve milliyetle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyet’in temel ilkelerine, millî güvenliğe ve genel ahlâka aykırı yayımlardan mahkûm olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir.

Kapatılan sürelî yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hâkim kararıyla toplatılır.

...

MADDE 66. Türk Devleti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk’tür. (...) (2. cümle 3. 10. 2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun’un 23. maddesi hükmü gereğince metinden çıkarılmıştır.) Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.

...

MADDE 90. Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

Ekonomik, ticarî veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan antlaşmalar, Devlet maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konulabilir. Bu takdirde bu antlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir antlaşmaya dayanan uygulama antlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticarî, teknik veya idarî antlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından uygun bulunması zorunluluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticarî veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren antlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü antlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 5170 - 7. 5. 2004 /m. 7) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.

ULUSAL YÜKSEK YARGI ORGANLARININ KONUVA İLİŞKİN KARARLARI

Yargıtay CGK 15. 3. 2005,2004/8-201,2005/30

"...Düşüncenin oluşabilmesi; kişinin bilgi kaynaklarına özgürce ulaşabilmesi, edindiği bilgileri seçebilmesi ve bunun için de hukuksal olanakların ve güvencelerin bulunmasına bağlıdır. Kuşkusuz ki bunlar da yeterli değildir; ayrıca bunlara uygun davranışlarda bulunabilme hakkının varlığı da bireye/bireylere tanınmalıdır. Öte yandan bu davranışlarından dolayı insanın 'kınanmaması' da gerekmektedir". (Bülent Tanör, Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Türk Anayasası, İstanbul, 1969, s. 13, 15)

"Hukukun doğrudan alanına girmeyen düşünme özgürlüğü; bilgi edinme, kanaat ve açıklama özgürlükleri/bileşenleriyle birlikte hukukun norm alanında yerini alır. Böyle bir ortamın yaratılması ve sürdürülmesi de hukukun temel işlevlerindedir". (Adnan Küçük, İfade Hürriyetinin Unsurları, Ankara, 2003, s. 33)

"Hukuksal korumayı sağlayacak olan da devlettir; bir başka ifadeyle düşünceyi açıklama özgürlüğünün gerçekleştirilmesinde devletin etkin bir işlevi söz konusudur. Dahası devlet, çoğulcu demokratik ilkeler çerçevesinde kendisinin koyduğu normlara uygun düşünmemeyi de güvenceye almalıdır. Bireyin düşüncesinin oluşum evresinde gerekli düzenlemeleri yapmanın yanı sıra devlet; düşüncesinden ötürü kınanmamak ve düşüncesini açıklamak ve yaymak ile nihayet meşru sınırlar içinde düşüncesine uygun davranışlarda bulunabileceği ortamı bireye yaratmakla yükümlüdür. Bir başka ifade ile nitelikli haklar kategorisinde yer alan düşünce özgürlüğü yönünden devlet, biri pozitif diğeri negatif olmak üzere iki yükümlülük altındadır. Pozitif yükümlülüğü uyarınca devlet, bu özgürlüğün yaşanabileceği ortamı hazırlamak; negatif yükümlülüğü uyarınca ise kabul edilen sınırları içerisinde bu özgürlüğün kullanılmasına müdahale etmemek durumundadır.

" 'Sınırsız özgürlük' anlayışı felsefi anlamda ileri sürülebilse de bu görüşün örgütlü siyasal toplumda kuşkusuz ki geçerliliği bulunmamaktadır." (Uğur Alacakaptan, "Fikir ve Düşünce Özgürlüğü ve Tehlike Suçları, Çağdaş Batı Hukukunda Bu konudaki Düşünce ve Uygulamalar-Türk Uygulaması ve Değerlendirmesi", Hukuk Kurultayı, 2000, C. 2, Ankara, s. 7)

"Bu nedenle de demokratik rejimlerde çoğulculuk ilkesine uygun, tek-doğru anlayışından uzak, takdir alanının sınırları çizilmiş olarak devlet, nesnel ölçü ve nedenlere dayanarak düşünce özgürlüğünü sınırlayabilir". (Tanör, a. g. e., s. 52 vd; Ömer Korkmaz, Düşünce Özgürlüğü ve Sınırları, İzmir, 2004, yayınlanmamış Doktora Tezi, s. 45)

"Pozitif hukuk tarafından belirlenmemiş olsa bile nesnel olarak kaba, bayağı, müstehcen, saldırgan, aşağılayıcı, onur kırıcı söz ve yazı ile hakaret, sövme, kötöleme, iftira, sırf ar ve haya duygularını incitmeyi amaçlayan düşünce açıklamaları, hukukun koruma alanı dışında kalırlar. (Korkmaz, a. g. e., s. 12; Tanör, a. g. e., s. 17-18)

"Gerçekten de ortak hukukun değişmez ilkesi olan başkalarının haklarına saygı, başkalarının şâni, şöhreti, kişiliği hakkında küçük düşürücü hakaret, sövgü ve iftira niteliğindeki ifadeler ile 'kamu ahlâkını' toplum ahlâkını ve genel adabı korumak için müstehcenliğin yasaklanması, bu düşünceler esasen düşünce özgürlüğünün özneleri olamayacağı için yasaklama, özgürlüğün yabancı unsurlardan arındırılması olarak kabul edilmelidir". (Tanör, a. g. e., s. 73-74)

"Bu tür ifadelerin fiziksel saldırıdan daha az kötü olmadığı ve uygar toplumlarda buna izin verilmemesi gerektiği de unutulmamalıdır". (Robert Tarager-Donno L. Dickerson, 21. Yüzyılda İfade Hürriyeti, Ankara, 2003, s. 157)

"Öte yandan 'açık ve yakın tehlike' oluşturan, ulusal güvenliği bozan, savaş kışkırtıcılığı yapan, ırkçı söylemler içeren ifadelerin yasaklanması da evrensel kurallardandır". (Tanör, a. g. e., s. 73-74; Yusuf Şevki Hakyemez, Militan Demokrasi Anlayışı ve 1982 Anayasası, Ankara, 2000, s. 68 vd.) ...

AIHM KARARLARINDA

(Castels/İspanya)

“...Hiç kuşku yok ki siyasal konular tartışma özgürlüğü mutlak değildir. Sözleşmeciler devletler bu özgürlüğü belirli “yasaklara” ve “cezalara” bağlayabilirler”

“Demokratik bir sistemde hükümetin eylemleri ve ihmalleri, sadece yasama ve yargılama organlarının değil, basın ve kamuoyunun yakından incelemesine tabidir. Ancak yetkili devlet otoriteleri, kamu düzeninin güvencesi olması sıfatıyla, temelden yoksun veya kötü niyetle oluşturulmuş iftira niteliğindeki suçlamalara, aşırıya kaçmadan ve gereği gibi tepki göstermeyi amaçlayan cezai nitelikte önlemleri de almakta serbesttirler...”

(Skalka/Polonya)

“...Sözleşmenin 10. maddesi kapsamında yargı organının otoritesini sürdürme meşru amacına sahip olduğu üzerinde görüş birliği vardır.

Sözleşmenin 10(2). Fıkrası kapsamındaki “gerekli” sıfatı, “toplumsal ihtiyaç baskısı”nın varlığını ima etmektedir. Sözleşmeciler Devletler böyle bir ihtiyacın olup olmadığını değerlendirirken belli bir takdir alanına sahiptirler.

Adaletin güvencesi olan ve hukukun üstünlüğü ile yönetilen bir Devlette temel bir işlevi olan mahkemenin çalışmaları, kamunun güvenine sahip olmalarını gerektirir. Bu nedenle mahkemeler, temelsiz saldırılara karşı korunmalıdır...”

(Zana/Türkiye 1997)

“...Divan, yukarıda 51. paragrafta ortaya koyulan il-kelerin terörizme karşı mücadelede ulusal güvenlik ve kamu güvenliğinin sürdürülmesi için alınan önlemler açısından da geçerli olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda Divan, her olayın özel koşullarını ve Devletin takdir yetkisini özenle göz önünde tutarak, bireylerin ifade özgürlüğüne ilişkin temel haklarıyla demokratik bir toplumun meşru hakkı olan kendini terörist örgütlerin eylemlerine karşı korumak arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığını araştırmalıdır...”

(İ. A/Türkiye 2005)

“...AİHS ile güvence altına alınan temel hak ve özgür-lüklere getirilecek sınırlamaların «demokratik bir toplum için gereklilik» arz edip etmediğinin incelenmesinde AİHM, Sözleşmeciler Devleterin belirli bir takdir yetkililerine haiz olduk-larının fakat bunun sınırsız olmadığını daha önce pek çok defa dile getirildiğini ifade etmektedir.” (Wingrove-İngil-tere kararı, 25 Kasım 1996, 1996-V, § 53). “Dini inançlara ve ahlaki görüşlere karşı sergilenen saldırılar söz konusu olduğunda başkalarının haklarının korunması bakımından Avrupa ülkeleri arasında tek bir anlayışın olmayışı, ifade özgürlüğüne ilişkin düzenlemenin yapılmasında Sözleşmeciler Devleterin takdir yetkisini genişletmektedir.” (Bkz., sözü edilen Otto-Preminger-İnstitut, § 50 ; Wingrove, § 58 ve Murphy § 67).

Bir devlet, başkalarının inanç özgürlüğüne saygı bilinci ile düşünce ve ifade özgürlüğü ile bağdaşmayan yargı konu-

sunu teşkil eden fikirleri de içeren davranışların önlenmesini meşru olarak gerekli görebilir (Bu anlamda bkz. 9. madde, Kokkinakis-Yunanistan kararı, 25 Mayıs 1993, seri: A no: 260-A, ve sözü edilen Otto-Preminger-Instytut kararı, §47). AİHM, bununla birlikte AİHS ile getirilen kısıtlamanın ve yapılan müdahalenin olayların koşulları dikkate alındığında «sosyal bir ihtiyacı» karşılayıp karşılamadığının ve «öngörülen meşru amaçla orantılı» olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğini kaydetmektedir (sözü edilen Wingrove kararı, § 53, ve Murphy kararı, § 68).

“İki temel hakkın uygulanması hususu söz konusu olduğunda AİHM, çatışan menfaatler arasında bir denge kurulmasını gerekli görmektedir: bir tarafta, başvuran için dini ideolojiye değin görüşlerini topluma aktarma hakkı, diğer tarafta başkalarının düşüncesine, dini inanç özgürlüğüne saygı hakkı.” (sözü edilen Otto-Preminger-İnstytut, § 55).

“Çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik unsurları «demokratik toplumu» meydana getirir (sözü edilen Handyside, § 49); çoğunluğun içinde yer alan veya azınlık bir dini gruba ait, dini ibadetini yerine getirme serbestisine sahip kişiler her türlü eleştiriden uzak olduklarını düşünemezler. Bunu hoşgörüyle karşılamak ve başkalarının kendi dini inançlarını reddetmelerini ve hatta diğer kimselerin kendi inançlarına değin düşmanca doktrin propagandalarını kabul etmek durumunda dırlar.” (sözü edilen Otto-Preminger-İnstytut, § 47).

“Mevcut durumda, bunun yanı sıra yalnızca çakışan veya şok edici, «kışkırtıcı» fikirler değil aynı zamanda, İslam dinindeki Peygamberin kişiliğine karşı hakaret dolu bir saldırı söz konusudur.

Sonuç itibariyle, AİHM söz konusu müdahale ile Müslümanlar tarafından kutsal sayılan bazı hususlara yapılan saldırıların önlenmesinin amaçlandığına itibar etmektedir. AİHM, bu noktada alınan tedbirlerin « sosyal bir ihtiyaca» karşılık geldiği sonucuna varmaktadır...”

Sayın Başkanlarım

Şimdi tüm bu genel bilgiler doğrultusunda TCK'nın 301. maddesi ile ilgili bilgileri irdeleyelim.

TCK'nın 301. maddesi Türk hukuk sistemi için yeni bir madde olmayıp önceki 765 sayılı TCK'nın 159. maddesine tekabül etmektedir. Bilindiği gibi 159. madde yürürlükte olduğu süre içinde üzerinde en çok tartışılan ve üzerinde en çok değişiklik yapılan (8 kez) maddelerden biri olmuştur.

1926 yılında kabul edilen 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesi şu şekilde idi: *“Büyük Millet Meclisi'nin veya hükümetin şahsı manevisini veya ordu ve donanmasının yahut Türklüğü tahkir ve tezyif edenler hakkında dahi bundan evvelki madde ahkâmı tatbik olunur.”*

Yapılan değişikliklerden sonra 765 sayılı TCK da 159. (son hali) ve 160. maddeleri şu şekli almıştır.

“MADDE 159. (Değişik: 235-5. 1. 1961) *Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisi'ni, hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askerî veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya Adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahrir ve tezyif edenler* (Değişik ibare: 4744 - 6. 2. 2002 /m.

1) "(Değişik ibare: 4963 - 30. 7. 2003 /m. 2) "altı aydan" üç seneye kadar hapis" cezası ile cezalandırılırlar."

Birinci fıkrada beyan olunan cürümlerin irtikâbında muhatap sarahaten zikredilmemiş olsa bile onlara matufiyetinde tereddüt edilmeyecek derecede karineler varsa tecavüz sarahaten vuku bulmuş addolunur.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövenler (Değişik ibare: 4744 - 6. 2. 2002 /m.1) "15 günden 6 aya kadar hapis" cezası ile cezalandırılır.

Türklüğü tahkir yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

(Değişik son fıkra: 4963 - 30. 7. 2003 /m.1) Tahkir, tezyif ve sövme kastı bulunmaksızın, sadece eleştirmek maksadıyla yapılan düşünce açıklamaları cezayı gerektirmez.

MADDE 160. (Değişik: 4956 - 20. 9. 1946) 157 inci maddede yazılı suçu işleyenlerle Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına ve Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövenler hakkında takibat yapmak salâhiyeti doğrudan doğruya Cumhuriyet savcalarına aittir.

158 inci maddede yazılı hal ile 159 uncu maddenin birinci fıkrasında beyan olunan hususlar hakkında takibat yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. "

Aradaki değişiklikler sırasında "Türklük", "TBMM", "hükümetin manevi şahsiyeti", "silahlı kuvvetler (ordu ve donanma olarak başlayan süreç silahlı kuvvetler olarak devam etmiştir)" kavramları hiç değişmemiştir. "Adliyenin

manevi şahsiyeti", "Bakanlıklar", "emniyet ve muhafaza kuvvetleri" ve "kanunlar" sonradan maddenin koruması altına girmiştir.

5237 sayılı yeni TCK'nun 301. maddesi ise şu şekilde düzenlenmiştir:

"Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılamaya

MADDE 301- 1. *Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

2. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

3. Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.

4. Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz. "

Madde gerekçesi şöyledir.

"Maddenin birinci fıkrasında, Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni alenen aşağılamak, suç olarak tanımlanmıştır.

Maddede geçen Türklük deyiminden maksat, dünyanın neresinde yaşarsa yaşasınlar Türklere has müşterek kültürün ortaya çıkardığı ortak varlık anlaşılır. Bu varlık Türk Milleti kavramından geniştir ve Türkiye dışında yaşayan ve aynı

kültürün iştirakçileri olan toplumları da kapsar. Cumhuriyet deyiminden, Türkiye Cumhuriyeti Devleti anlaşılmalıdır.

Suçun maddî unsuru aşağılamaktır. Bu aşağılamanın alenen gerçekleşmesi gerekir. Aşağılamak, suçun konusunu oluşturan değerlere duyulan saygınlığı azaltmaya yönelik davranışlardan ibarettir.

Maddenin ikinci fıkrasında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılamak, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Bu hüküm karşısında, örneğin iktidarın tahkir ve tezyifi hâlinde fiilin Hükümete yönelik bulunduğu hususunda duraksanmayacak işaret ve alâmetler varsa, fiilin Hükümete yönelik olduğu kabul edilecektir.

Üçüncü fıkrada bu suçun konusu, işlendiği yer ve faili bakımından daha ağır cezayı gerektiren bir nitelikli hâli kabul edilmiştir. Buna göre, Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, ceza artırılabilecektir. "

159. madde ile 301. maddenin kısa bir karşılaştırılması yapmak gerekmektedir.

1. Eski TCK 159'da korunan hukuksal değerlerden biri olan "Bakanlıklar" yeni TCK 301 kapsamına alınmıştır.

2. Eski TCK 159'da "hükümetin manevî şahsiyeti" ifadesi yer almışken yeni 301. madde "Türkiye Cumhuriyeti hükümeti" ifadesini tercih etmiştir.

3. Eski TCK 159. madde "*Adliyenin manevi şahsiyeti*" ibaresine yer vermişken yeni TCK 301 "*devletin yargı organları*" ibaresini tercih etmiştir.

4. Ayı şekilde 159 "*devletin askeri veya emniyet muhafaza kuvvetleri*" deyimini kullanırken yeni 301. madde "*askeri veya emniyet teşkilatı*" ifadesine yer vermiştir.

5. Eski TCK 159. maddede suçun maddi unsuru "*tahkir ve tezyif*" iken yeni 301. maddede maddi unsur "*aşağılama*" olarak kabul edilmiştir.

6. Eski TCK m. 159 korunan her hukuksal değer için tahkir ve tezyif edilmesi arasında bir ayırım yapmadan failin aynı ceza ile cezalandırılmasını öngördüğü halde yeni TCK 301 korunan değerler arasında bir farklılık kabul etmiştir. Buna göre "*Türklüğü, Cumhuriyeti veya TBMM'yi alenen aşağılama*" ile "*Türkiye Cumhuriyeti hükümetini, devletin yargı organlarını, askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılama*" ceza miktarının üst sınırı açısından fark bulunmaktadır.

7. Eski TCK 159/2 "*matufiyetin*" saptanması için bir kural getirmekteydi. Yeni kanun böyle bir düzenlemeye yer vermemiştir.

8. Eski TCK m. 159/son, "*tahkir, tezyif ve sövme kasdı bulunmaksızın*" ifadesini kullanmak suretiyle suçun oluşması için "*özel kasdın*" varlığını açıkça aramaktaydı. Bu düzenleme uygulamada çıkabilecek tereddütleri giderebilecek bir nitelik taşımaktaydı. Yeni TCK 301, böyle bir düzenlemeye yer vermemekle beraber son fıkrasına dayanılarak suçun oluşabilmesi için yine de özel kasdın aranabileceği sonucuna varmak mümkündür.

9. "Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövme" suçuna yeni kanunda yer verilmemiştir.

10. Eski TCK 160/2, 159. maddede düzenlenen suçun takibatını Adalet Bakanlığının iznine bağladığı halde yeni düzenlemede böyle bir muhakeme şartı bulunmamaktadır.

*

* *

Komisyonunda yer alan ve 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nun hazırlanmasının baş aktörlerinden biri olan Doç. Dr. İzzet Özgenç, *Türk Ceza Kanunu'nun Gazi Şerhi-Genel Hükümler-*, adlı kitabında TCK 301 ile ilgili şu açıklamayı yapmaktadır:

I. TBMM Genel Kurulu'nda madde hakkında yapılan görüşmeler sırasında, iktidar ve anamuhalefet partisine mensup milletvekilleri tarafından bir değişiklik önergesi verilmiştir. Bu önerge üzerine, Meclis'te grubu bulunan iki siyasi partinin uzlaşmasıyla, madde son şekliyle kabul edilmiştir. Bu değişiklik önergesinde maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suçun karşılığında öngörülen hapis cezasının alt sınırı bir yıldan altı aya indirilmiş ve maddeye dördüncü fıkra olarak yeni bir fıkra eklenmiştir. Bu değişikliğin gerekçesi, önerge metninde şu şekilde ifade edilmiştir:

"Eleştiri hakkı Anayasa'da güvence altına alınan ifade özgürlüğünün doğal bir parçası olup, kişilerin bu hakkı kullanmaları sonucu ortaya koydukları düşüncelerin suç oluş-

turmayacağı açıktır. Yargıtay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarında da belirtildiği üzere, ağır, sert veya incitici nitelikte de olsa, eleştiri hakkı kullanıldığında kişiye yaptırım uygulanamayacağı, çoğulcu demokrasilerin vazgeçilmez bir gereğidir. Kuşkusuz ki, eleştiri hakkının kullanıldığı bütün hallerde suç oluşmayacağı, diğer bir deyişle, söz konusu hakkın sadece bu maddedeki suçlar yönünden değil, tüm suçlar için gerekli olduğu açıktır. Nitekim tasarının, 26. maddesinde de "hakkını kullanan kimseye ceza verilmeyeceği" öngörülerek, eleştiri hakkı da dahil olmak üzere bu konuda genel bir hüküm bulunmaktadır. Ancak, 30. 7. 2003 tarihli ve 4963 sayılı Kanun'la, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesine eklenen son fıkrasına, Tasarıda yer verilmemesinin yanlış anlamalara ve uygulamalara neden olabileceği düşünüülerek, maddeye bu hususun dördüncü fıkra olarak açıkça yazılması gerekmiştir. "

II. Yeni TCK'ya ilişkin tasarı çalışmalarının TBMM Adalet (Alt) Komisyonu'nda yürütüldüğü sırada, bu maddedeki suç tanımıyla ilgili olarak önerdiğimiz metin şu şekilde idi:

"Türk Milletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama

MADDE 306- (1) Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. "

Önerdiğimiz bu madde ile ilgili gerekçemiz şu şekilde idi;

"Madde metninin tanımlanmasında, soyut kavramlar kullanılmasından kaçınılmıştır. Hükümet Tasarısında kullanılan 'Türklük' ve 'Cumhuriyet' kavramları soyut kavramlar olduğu için; bunların yerine, içerikleri somut olarak belirlenebildiği için, Türk Milleti ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti kavramlarının kullanılması uygun görülmüştür.

'Türklük' kavramı, daha çok ırki bir bağ çağrıştırmaktadır. Bu tür kavramların Kanun metninde kullanılmasının, Türk Milletini oluşturan unsurlar arasındaki etnik ayrımları körükleyen bir etki doğurabileceği endişesini taşımaktadır. "

Buna karşılık, Alt Komisyon'daki anamuhalefet partisi temsilcilerinin söz konusu maddenin Hükümet Tasarısında olduğu şekilde muhafazası yönünde ısrarları olmuştur.

*

* *

Bu tartışmalardan geçerek yasalaşan TCK 301. madde ile ilgili sorunlar ve yakınmalar, Türkiye'deki mevcut uygulamaların ışığı altında değerlendirildiğinde karşımıza şu tablo çıkmaktadır;

a. Özellikle toplumda adı duyulmuş ünlü kişiler hakkında TCK 301. madde uyarınca açılmış davalara büyük ilgi ve duyarlılık gösterilmekte; suçlamanın ciddiyet derecesi veya dayandığı delillerden çok, sanığın kişiliği öne çıkarılarak kamuoyunda tartışılmaktadır.

b. Bu davalar sonuç olarak aklanmayla bitse bile, TCK'nın 301. maddesi sürekli gündeme getirilmekte ve ciddi eleştirilere konu edilmektedir.

c. Oysa TCK 301. madde gereğince, sıradan kişiler hakkında açılmış davaların varlığı ve sonuçları hakkında sağlıklı bilgiler alınamamaktadır.

Yapılan tartışmalar sonunda üç önemli görüş oluşmuştur;

- Bir bölüm yazar, bilim adamı ve hukukçu, bu maddenin çağdaş hukukta yeri olmaması gerektiğini ileri sürmekte ve bu hükmün yasadan bütünüyle çıkarılmasını istemektedir. (Bu görüşte olan barolarımız da bulunmaktadır.)

- Buna karşı olan görüşler ise, TCK'nın 301. maddesinin benzer hükümlerinin, çeşitli uygar ülkelerin yasalarında da yer aldığını ve dolayısıyla 301. maddenin kaldırılmasına gerek olmadığını ileri sürmektedirler.

- Bu iki görüşten ayrı olarak geliştirilen bir kesimin görüşü ise, maddenin yapılacak kısmi değişikliklerle varlığını sürdürmesi şeklindedir.

Maddede yapılması istenilen değişiklikler şöyle kategorize edilebilir.

a. "*Türklük*" ibaresinin tamamen çıkarılması veya "*Türk Milleti/ulusu*" ibaresinin eklenmesi; aşırı hassasiyetten kaynaklandığı ileri sürülen 301/3'ün kaldırılması,

- b. "Askeri ve Emniyet teşkilatı" ibaresinin çıkarılması;
- c. Suçun maddi unsuru olan "aşağılama" yerine "hakaret" veya, "kamu güvenliğini ve saygınlığını sarsar biçimde kasden ve alenen hakaret edenler veya sövenler" biçiminde kullanılması;
- d. Korunan değerlerin "Türkiye Cumhuriyeti devletine, ulusuna, yasama, yürütme ve yargı organlarına, askeri veya emniyet teşkilatına" şeklinde değiştirilmesi;
- e. "Kişilerin kendi aktarımları olmayıp çeviri vasfındaki hususların hakaret sayılmaması";
- f. "Cumhuriyet" yerine "Türkiye Cumhuriyeti" kullanılması;
- g. "Konu 301. maddenin kaldırılması ya da değiştirilmesi ile değil, yargı reformu çerçevesinde değerlendirilmelidir."

Görüldüğü gibi 301. madde ile ilgili olarak çok değişik görüşler bulunmaktadır. Bu nedenle, TCK'nın 301. maddesinde değişiklik gerekip gerekmediği konusunda sağlıklı bir değerlendirmenin yapılabilmesi için ideolojik, popülist ve güncel siyasi anlayışlardan uzaklaşmak zorunludur.

Konu, toplumsal gerçeklikler de dikkate alınarak hukuksal çerçevede ele alınmalıdır.

Kuşkusuz bu konuda bize ışık tutacak bilgiler, Anayasa'nın 90/son fıkrası uyarınca uluslar arası belgeler ve sözleşmelerden kaynaklanacaktır.

*
* *

TCK 301. maddeyle ilgili olarak çok iddialı bir görüş de, söz konusu hükmün sadece Türkiye'ye ve Türk hukukuna özgü bir düzenleme olduğu, benzer bir yasal düzenlemenin Avrupa ülkeleri ceza kanunlarında olmadığına ilişkin görüş ve düşüncelerdir. Oysa bu iddianın aksine birçok Avrupa ülkesi ceza kanunlarında benzer düzenlemeler mevcuttur.

Örneğin;

Avusturya Ceza Kanunu'nun 248. maddesinde *"Her kim, kasten kötü niyetle Avusturya Cumhuriyeti ve Eyaletlerine hakaret ve tahkir ederse bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Herkim, birinci paragrafta açıklandığı gibi kötü niyetle kamuya açık bir organizasyon veya toplantıda Avusturya Cumhuriyeti veya eyaletlerinin resmi bir amaç için kullanılan bayrağına, ulusal veya eyaletlerin ulusal marşlarına hakaret eder, tahkir eder veya aşağılarsa 6 aya kadar hapis cezası veya günlük para cezasının 360 katı para cezasına çarptırılır"* hükmü düzenlenmiştir.

Almanya Ceza Kanunu'nun 90. maddesinde devlet ve devlet sembollerinin aşağılanmasını düzenlemektedir. Maddede *"Her kim aleni olarak bir toplantıda veya yazı dağıtmak suretiyle kötü niyetle Almanya Federal Cumhuriyeti'ne veya eyaletlerinden birine veya anayasal düzenine hakaret eder veya küçük düşürecek olursa; veya Almanya Federal Cumhuriyeti'nin veya herhangi bir eyaletinin renklerini, bayrağını, armalarını veya ulusal marşlarını tah-*

kir ederse üç yıla kadar hapis cezası veya para cezası ile cezalandırılır" denilmektedir.

Danimarka Ceza Kanunu'nun 110. maddesinde ise "Herkim yabancı bir milleti, devleti veya bayrak ya da alametlerini veya Birleşmiş Milletleri ya da Avrupa Parlamentosu'nu alenen aşağılarsa dört aya kadar, şayet ağırlaştırıcı sebepler varsa iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" denilmektedir.

Fransa'da ise; 29. Temmuz 1881 tarihli Fransız Basın Özgürlüğü Yasası'nın 23. ,30. ,32/2. ,33. ,48. maddelerinde ağır cezalar öngörülmüş özellikle 30. madde "... hiç kimse Fransız ulusunu, Fransız devlet kurumlarını aşağılayacak yayınlar yapamaz" hükmünü içermektedir. Ayrıca Fransa'da 2003 yılında kabul edilen bir yasa ile "Her kim ulusal bayrağa veya ulusal marşa hakaret ederse azami 9. 000 Euro ya kadar para veya 6 aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır" hükmü yanı sıra "Cumhuriyetin onurunu zedelemek", "Kamu hizmeti sunan; hakim, polis, itfaiyeci öğretmen veya otobüs kondüktörlerine hakaret" etmeyi kapsamaktadır.

İtalyan Ceza Kanunu'nun 292. maddesinde devlete karşı işlenen suçlar başlığı altında "... herkim ulusal bayrağa veya devletin herhangi bir amblemine alenen hakaret eder veya aşağılarsa 4 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" hükmü mevcuttur.

Portekiz Ceza Kanunu'nun 332. maddesi "... herkim sözle, hareketle, yazıyla veya herhangi bir iletişim aracı ile Cumhuriyeti, ulusal bayrağı veya ulusal marşı, Portekiz hükümlerinin herhangi bir sembolünü veya amblemini

aşağılarsa veya gerekli saygıyı göstermezse 2 yıla kadar hapis cezası veya 240 gün karşılığı para cezası ile cezalandırılacaktır” hükmünü içermektedir.

Polonya Ceza Kanunu'nun 133. maddesi de *“herkim Polonya halkını veya Cumhuriyetini alenen tahkir/tecavüz ederse 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” hükmünü içermektedir.*

İspanya Ceza Kanunu'nun 543. maddesinde ise; *“...İspanyanın, özerk topluluklarının, sembol veya amblemlerinin sözlü, yazılı ya da fiili olarak alenen aşağılanması veya tahkir edilmesi yedi aydan on iki aya kadar cezalandırılır. .” hükmünü içermektedir.*

Görüleceği gibi, Avrupa ülkelerinin birçoğunun ceza kanunlarında da TCK'nın 301. maddesine benzer düzenlemeler bulunmaktadır. Kanımızca, hemen belirtmek isteriz ki, sorun ceza kanunlarında yer alan hükümlerin içeriğinden çok hükmün nasıl yorumlandığı noktasında önem taşımaktadır.

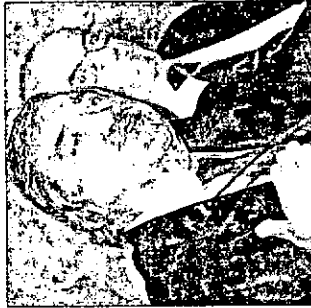
Saygılarımla.

Avukat Özdemir Özok
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

BASINDAN YANSIMALAR

İktidada la sorunumuz yok amaç 301'i çözebilmek

301. maddeye ilişkin yapılacak değişiklikler için toplanan sivil toplum örgütleri adına konuşan TBMM Başkanı Özok, "Amaçlarımız iyi niyetli yaklaşımları değerlendirmek ve şekillendirmek, siyasi iktidarı açmazla düşürmek gibi bir niyetimiz yok" dedi

Babalar gibi kalır

■ Memur Sen Genel Başkanı Ahmet Aksoy, HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Udu ve KESK Genel Başkanı Kemal İbikli Tombul 301. maddenin etkisizleşmesini amaçlayan değişikliği destekliyor. "Babalar gibi kalacağız" diye konuştu. "Bu düzenleme, işçilerin işsizliğine sebep olacaktır. Biz 301'in kaldırılmasını talep ediyoruz" dedi.

Türkiye Barolar Birliği (TBB) Başkanı Özalp Özok, Türk Ceza Kanununu (TCK) 301'inci maddesi üzerindeki paketime girmeğe gibi düşünceleri "amaçlarımız iyi niyetli yaklaşımları değerlendirmek ve şekillendirmek" olduğunu belirtti.

Özalp Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi ve şekillendirilmesi, siyasi iktidarı açmazla düşürmek gibi bir niyetimiz yok" dedi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TCK ve ceza kanunlarının değişikliği için TCK'nın 301. maddesinde değişiklik yapılması için TBMM'de bir komisyon kurulmuş. Bu komisyonun görevi, 301'inci maddenin değiştirilmesini sağlamak ve bu konuda ortak bir görüş belirlemek" dedi. Özok, "TBB Başkanı Özalp Özok, KESK Genel Başkanı Kemal İbikli Tombul, Memur Sen Genel Başkanı Salim Udu ve KESK Genel Başkanı Kemal İbikli Tombul ile TBMM'de bir toplantı yaptı. Toplantıda, 301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi."

Özalp Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi."

SOMUT TASARI BEKLENTİSİ
15 döl toplu komisyonun 5 saatlik toplantısının ardından hazırlanan tasarı, TBMM'de 301'inci maddenin değiştirilmesini amaçlayan tasarı olarak kabul edildi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi."

Özalp Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi."

Değişiklik için destek şartı
AK Parti ve İHH'nin 301. maddenin değiştirilmesini için CHP ve sivil topluma destek şartı koyması, TBMM'de 301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi."

Özalp Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi."

Özalp Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi. Özok, "301'inci maddenin değiştirilmesi için TBMM'de bir komisyon kurulmasını istendi."

BİR GÜN

30 MART 2007 ÇARŞIISI

Sivil toplum 301. madde mesaisinde

Hrant Dink'in öldürülmesinin ardından yeniden kamuoyunun gündemine gelen 301. maddenin kaldırılması için hükümet topu sivil topluma atınca, örgütler hükümete bir öneri getirmek için yeniden toplandı

KAMU SEN, TİSH VE VETERİNERLER TOPLANTISIYI TERK ETTİ

Türkiye Barolar Birliği'nin yayınladığı kararın ardından kamu sen, TSH ve Veterinerler Birliği toplantısını terk etti. Kararın kaldırılması için yapılan toplantıya katılmayanlar arasında...

Aktivistlerin 301. maddeyi kaldırma mücadelesinde kamu sen, TSH ve Veterinerler Birliği toplantısını terk etti. Kararın kaldırılması için yapılan toplantıya katılmayanlar arasında...
Türkiye Barolar Birliği'nin yayınladığı kararın ardından kamu sen, TSH ve Veterinerler Birliği toplantısını terk etti. Kararın kaldırılması için yapılan toplantıya katılmayanlar arasında...

...bu kararın kaldırılması için yapılan toplantıya katılmayanlar arasında...
Türkiye Barolar Birliği'nin yayınladığı kararın ardından kamu sen, TSH ve Veterinerler Birliği toplantısını terk etti. Kararın kaldırılması için yapılan toplantıya katılmayanlar arasında...

MULATAP İÇİN FİDAN ERİKEN ÖZDİLEK
İstanbul Barolar Birliği'nin yayınladığı kararın ardından kamu sen, TSH ve Veterinerler Birliği toplantısını terk etti. Kararın kaldırılması için yapılan toplantıya katılmayanlar arasında...

...bu kararın kaldırılması için yapılan toplantıya katılmayanlar arasında...
Türkiye Barolar Birliği'nin yayınladığı kararın ardından kamu sen, TSH ve Veterinerler Birliği toplantısını terk etti. Kararın kaldırılması için yapılan toplantıya katılmayanlar arasında...

301. MADDE KALDIRILMASI İÇİN YAPILAN TOPLANTIYA KATILMAYANLAR

301. madde için toplanan sivil örgütler hükümetin adımından sonra çalışmalarını sürdürecektir

‘Önce iktidar tasarısı hazırlasın’

ANKARA (Cumhuriyet Bülteni) - Sivil toplum kuruluşları bir araya gelecek Türk Ceza Yasası'nın (TCY) 301. maddesini değerlendirdi. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Başkanı Özalp Özak, 301. maddeye ilişkin yapılabilecek değişiklikler konusunda, "öncelikli siyasi iradenin bu konuda somut bir tasarısı hazırlanması gerekiyor" dedi. Sivil toplum örgüllerinin başkan ve temsilcileri, TCY'nin 301. maddesine ilişkin yapılabilecek değişiklikler konusunda ortak bir görüş belirlemek üzere TBB Başkanı'nun çağrısına katılacakları bir toplantıya hazırlanacaklar. TCY'nin 301. maddesinin ayın kalmasını" savınıklarını ifade eden Özak, katılımcıların bir çok çoğunluğunun ise "301. maddenin hem düzenlenmesi hem de ayıklanmasını Türkiye'nin demokratik adlı-mında sorun oluşturduğu görüşünde" birleştiğini söyledi. Özak, "Katılan kuruluşlar öncelikli siyasi iradenin bu konuda somut bir tasarı hazırlanmasını gerektirdiği görüşüne varmışlardır. Ortaya çıkacak hükümet tasarısını değerlendirmek ve çalışmalarını sürdürmek konusunda görüş birliği sağlanmıştır" diye konuştu.

► Sivil toplum örgütleri, TCY'nin 301. maddesine ilişkin yapılabilecek değişiklikler konusunda ortak bir görüş belirlemek üzere bir araya geldi. TBB Başkanı Özak, kuruluşlardan bir bölümünün, "TCY'nin 301. maddesinin ayın kalmasını" savınıklarını ifade ederek "301. maddenin Türkiye'nin demokratik açılımında sorun oluşturduğu görüşünde" birleştiğini söyledi.

Genel Başkanı Salim Uslu, TMMOB Genel Başkanı Mehmet Söğüt, Türk-İsveç DSK temsilcileri ile Türk Ceza Hukuku Derneği Başkanı Prof. Dr. Duygun Yarsuvat, Prof. Dr. Rona Aybay ve davet edilen diğer sivil toplum örgütleri ile meslek odalarının temsilcileri katıldı.

Özak, toplantının açılışında yaptığı konuşmada, 301. maddeyle ilgili Başkan Recep Tayyip Erdoğan, Adil Bakır Cemal Çeçek'in 301. madde konusunda "sivil toplum kuruluşları belirli bir nutuk-

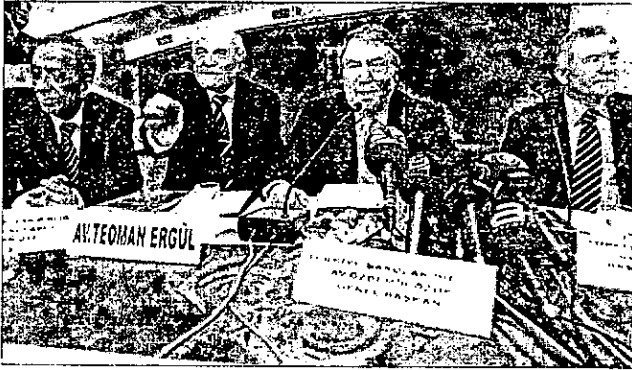
bakat ve ortak görüş geliştiremedi, bir genel bir mutabakat bekledik gelmedi, günah bizden değil" yönünde açıklama yapıldığını belirtti. Özak, toplantıda konuşulan diğer konular arasında ise TSK Başkanı Yekâhân Şikri Koçoğlu ve Türkiye Kamu Sen Genel Başkanı Bircan Akvildiz, başka programları olduğu gerekçeyle toplantıdan ayrıldı. Akvildiz, gazetecilere yaptığı açıklamada, "Türkiye Cumhuriyeti Türk milletinden oluşur. Türkliğin baskın etken bu kadar tez olmamalıdır. 301. mad-

denin bırakılmaması, tartışılmaması dahi kabul etmiyoruz" dedi. Türkiye Verim Enerji Kurumu Başkanı Mehmet Akkan'ın ise "301. madde kaldırılmasını istemiyoruz. Hatta artırılmasını istemiyoruz" görüşünü dilemek istemediğini söyledi. Özak, toplantıdan ayrıldıktan sonra "toplumun birliği için" diyerek salonu terk ettiği öğrenildi.

Özak ise yaklaşık 3 saat süren toplantının ardından yaptığı açıklamada, TBB ile birlikte 18 meslek kuruluşu ve sendikadan "toplumsal huzuru korumamamız" önemine

vurgu yapmak üzere, 301. maddeyi değerlendirenler de bulunduğunu belirtti. Toplantıya katılan kuruluşlardan bir bölümünün, "TCY'nin 301. maddesinin ayın kalmasını" savınıklarını ifade eden Özak, katılımcıların bir çok çoğunluğunun ise "301. maddenin hem düzenlenmesi hem de ayıklanmasını Türkiye'nin demokratik adlı-mında sorun oluşturduğu görüşünde" birleştiğini söyledi. Özak, "Katılan kuruluşlar öncelikli siyasi iradenin bu konuda somut bir tasarı hazırlanmasını gerektirdiği görüşüne varmışlardır. Ortaya çıkacak hükümet tasarısını değerlendirmek ve çalışmalarını sürdürmek konusunda görüş birliği sağlanmıştır" diye konuştu.

3 - 4 ŞUBAT 2007 CUMARTESİ - PAZAR Referans

SELAHATTİN SÖNMEZ

18 sivil toplum kuruluşu 301. maddeyi tartışmak için cuma günü Ankara'da toplandı.

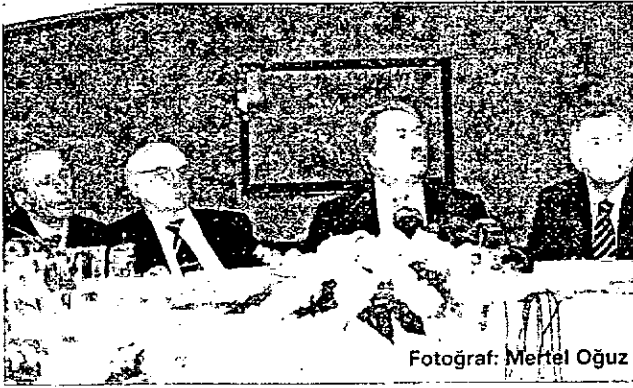
Sivil toplum kuruluşları 301 için somut tasarı istedi

Türkiye Barolar Birliği'nin çağrısı üzerine 301. madde ile ilgili bir toplantı düzenleyen sivil toplum kuruluşları, toplumsal barışın korunması için hükümetin bu konuda somut bir tasarı hazırlamasını istedi. Aralarında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Barolar Birliği, Hak-İs ve TİSK'in de bulunduğu 18 sivil toplum kuruluşu cuma günü Ankara'da bir araya gelerek, 301. maddeyi görüştü. Toplantı sonrası hazırlanan ortak bildiri, Türkiye Barolar Birliği Başkanı Özdemir Özok tarafından açıklandı.

301. madde büyük sorun

Bildiride şu kararların alındığı ifade

Yönetmeni Hrant Dink'in katil zanlısı ile oylan azmettiricisi olduğu ileri sürülen kişinin Trabzonlu olması nedeniyle medyada kente yönelik olarak yer alan suçlamalar, Trabzonluları harekete geçirdi. Trabzonlu aydınlar, sanatçı ve siyasetçiler, cuma günü Devlet Tiyatrosu Atatürk Haluk Ongan Sahnesi'nde bir araya gelerek son gelişmelerin ışığında değerlendirmede bulundu. Saat 14.15'de başlayan toplantıyı, Bayındırlık ve İskan Bakanı Faruk Özak, gazeteci-yazar Nuray Mert, şair Sunay Akın, Nihat Genç, Kocaeli Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Sezer Şener Komsuoğlu, Trabzon Belediye Başkanı Volkan Canlıoğlu, milletvekilleri, siyasi partilerin

Fotoğraf: Mertel Oğuz

301 masaya yatırıldı

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Türk Ceza Kanunu'nun 301'inci maddesi konusunda görüş istediği sivil toplum kuruluşları, değişiklik önerilerini tartışmak için bir araya geldi. ● 14'te

Legendijk'tan Erdoğan ve Baykal'a 301 mektubu

Türkiye-AB Kararı Parlamento Komisyonu Eşbaşkanı Joost Legendijk, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve ana muhalefet partisi CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'a TCK'nun tartışmalı 301. maddesi ile ilgili birer mektup göndererek "ilgili görevini" yerine getirmeye davet etti. Joost Legendijk mektubunda, Firat Dink'in öldürülmesinin üzerinden iki hafta geçtiğini, cezaze ibarenine katılan 100 bin kişinin ifade özgürlüğü hakkının sağlanmasını gereğini net bir biçimde vurguladığını belirterek "Şimdi sizin hareketinize zamanınız geldi" ifadesini kullandı. 301. maddede temel değişikliğin yapılması veya kaldırılması çağrılar karşısında Erdoğan ve Bay-

kal'ın "benzer argümanları" kullandıklarını belirten Legendijk, Dink cinayetinden sonra Türkiye'de temas kurduğu herkesin cinayet ile Türkiye'deki arın hoşgörüsüzük ve "agresif" milliyetçilik arasında bir bağlantı kurduğuna şüphe çekti. Legendijk'in mektubunda şunlar vurgulandı: "301. madde konusunda artık hükümetin 'bekleyelim' konuyla ilgili mahkemelerin icatları oluşsun" gerekeceği, Dink'in yargılanmasından sonra geçerli değildir. Avrupa'da 301. maddede benzer kanunlar şüphesiz vardır. Fakat 301'in içeriğini yansıtan 'Türklüğe hakaret' kelimesi gibi cümle (Alman, Fransız vs...) hiçbir AB ülkesinde bu mevzuat değildir." (ANKARA)

Sivil toplum 301 için hükümeti sahaya çağırdı

ANKARA - Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 301. madde değişikliği için 'Teklifi getirsinler değerlendiririz' açıklaması üzerine Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) çağrısıyla bir araya gelen sivil toplum örgütlerinden, değişiklik teklifi değil, hükümeti sahaya çağırma kararı çıktı. Toplantı, 'İlk adımı hükümet atsın tasarı hazırlasın, biz de katkı sağlamaya hazırız' bildirisiyle sona erdi.

Dink cinayeti ardından daha yoğun tartışılan 301. madde değişikliğini tartışmak için TBB'nin çağrısı üzerine dün 19 sivil toplum örgütü bir araya geldi.

'Aynen kalsın' diyenler toplantıyı terk etti

TBB Başkanı Özdemir Özok, 301'le ilgili Başbakan Erdoğan'ın "sivil toplum kuruluşları belirli bir mutabakat ve ortak görüş geliştiremedi, biz mutabakat bekledik gelmedi, günah bizden gitti" yönünde açıklamaları karşısında kendilerini muhatap saydıklarını söyledi. Özok'un konuşmasının ardından toplantı başladı, 301 değiştirilmesin diyen Kamu-Sen ve Veteriner Hekimler Birliği ve TİSK temsilcisi toplantıyı terk etti.

**301 için bir araya
gelen sivil toplum
örgütlerinin
toplantısı 'İlk
adımı hükümet
atsın' bildirisiyle
sona erdi**

Toplantıya yöntem tartışması damgasını vurdu. 301. maddenin tümden kaldırılmasını isteyen temsilciler (TTB, KESK, DİSK, TMMOB, Eczacılar Birliği ve Dış Hekimleri Birliği) ile değişikliğin yeterli olacağını savunan grup ancak, bu konuda ilk adımı hükümetin atması noktasında uzlaşabildi ve toplantı 18 örgütün imzaladığı şu bildiriyle sona erdi:

"Yapılan değerlendirme sonucu toplumsal barışın korunmasının önemine özel vurgu yapılarak aşağıdaki görüşlerin kamuoyu ile paylaşılmasına karar verilmiştir:

1- Bazı örgütler 301. maddenin aynen kalmasını savunmuşlardır.

2- Katılan örgütlerin çok büyük çoğunluğu 301. maddenin hem düzenleme hem de uyarılmasının

Toplum Örgütleri TBMM'nin çağrısıyla toplandı.

Sivil toplum örgütleri topu Hükümet'e attı

Sivil toplum örgütleri Türk Ceza Yasasının 310. maddesi konusunda alınması önerilen tasarıya karşı Hükümet'e attı. Türkiye Barolar Birliği'nin (TBİB) çağırısıyla bir araya gelen 15 sivil toplum örgütü, maddeyi eleştirilmesini ve yeni bir kanun tasarısında gönlü yerini almasını istedi. Barolar Barış ve Demokrasi Topluluğu, Türkçe Okulları ve Eğitimderleri Birliği, Türk-İk. Hakları, DİSK, Kemalist-Sos. Mezun-Sos. KESK, TURNOB, Türkiye Neoklerik Birliği, Türk Eczacılar Birliği, HSK, Türk Dis. Hekimler Birliği, TM-ÖB, Türk Tabipler Birliği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve Türk Ceza Hukuku Derneği kardarı. Toplantıda Türk Ceza Derneği Başkanı Prof. Dr. Dursun Yılmaz ve Erenel Hakkın Yar Doğan'ın Köksal Bayraktar başkanlığında birliğinle yapılan sivil toplum örgüt-

leri toplantısı da konuşuldu. Toplantıda, Kaymakam TBİB'si Türk Ceza Kanununda 310. maddesinin uygulanma şekline ilişkin çözüm önerileri sunuldu. Maddeyi eleştiren sivil toplum örgütleri arasında TBİB, Türkiye Barolar Birliği, Türk Eczacılar Birliği, HSK, Türk Dis. Hekimler Birliği, TM-ÖB, Türk Tabipler Birliği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve Türk Ceza Hukuku Derneği kardarı. Toplantıda Türk Ceza Derneği Başkanı Prof. Dr. Dursun Yılmaz ve Erenel Hakkın Yar Doğan'ın Köksal Bayraktar başkanlığında birliğinle yapılan sivil toplum örgüt-

Yeni Şafak

TÜRKİYE'NİN BİRİKİMİ

3 EURAT 2007 CUMARTESİ

40 YENİ KUŞUK

Sivil toplum 301'i devlete havale etti

301. madde için hükümetin öneri istediği 18 sivil toplum örgütü uzun tartışmalar sonunda, 'Hükümet değiştirsin, biz bakalım' bildirisini yayınladı.

HÜKÜMET 'SİVİL HAZIRLIĞIN' DEDİ

18 sivil toplum örgütü, hükümetin 301. maddesi için önerdiği tasarıya karşı TBİB'nin çağırısıyla bir araya gelerek, 'Hükümet değiştirsin, biz bakalım' bildirisini yayınladı.

STK'LAR OÇ PARÇAYA BÖLÜNDÜ

18 sivil toplum örgütü, hükümetin 301. maddesi için önerdiği tasarıya karşı TBİB'nin çağırısıyla bir araya gelerek, 'Hükümet değiştirsin, biz bakalım' bildirisini yayınladı.

TOP YENİDEN HÜKÜMETE ATILDI

18 sivil toplum örgütü, hükümetin 301. maddesi için önerdiği tasarıya karşı TBİB'nin çağırısıyla bir araya gelerek, 'Hükümet değiştirsin, biz bakalım' bildirisini yayınladı.

STK'lar 301'de bölündü

Sivil Toplum Örgütleri 301. maddeyi görüşmeye başladı... Türk Veteriner Hekimleri Birliği Başkanı Mehmet Alkan'ın "Konuşmaları dinlemek istemediği için" toplantıdan ayrıldığı öğrenildi. • 11'DE

'STK' toplantısı ayrılıkla başladı

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 'Değişiklik önerisi getirin' sözleri üzerine, TCK'nın "Türklüğü aşağılamak" başlıklı 301. maddesini tartışmak üzere bir araya gelen sivil toplum örgütlerinin toplantısından hayal kırıklığı çıktı.

Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) daveti üzerine 18 sivil toplum örgütünün temsilcilerinin katılımıyla yapılan toplantının basına kapalı bölümünde, Kamu-Sen Genel Başkanı Bircan Akyıldız, TISK Başkan Vekili Şükrü Koçoğlu ve Veteriner Hekimleri Birliği Başkanı Mehmet Akalın, maddenin değişikliğine karşı olduklarını, aynen korunmasını istediklerini belirtti ve salonu terk etti. TTB, TMMOB, DISK, KESK, TEB ve Diş Hekimleri Birliği maddenin tamamen kaldırılmasını savundu. Türk-İş, Hak-İş, Memur Sen, Türkiye Noterler Birliği, TÜRMOB, TBB ve Türk Ceza Hukuku Derneği ise maddenin değiştirilmesini istedi.

■ **TÜRKER KARAPINAR** Ankara

ZAMAN

CUMARTESİ 2 SUBAT 2007

Özdemir Özok, gazetecilerin sorularına, hazırlanan metin dışında kendisine bir açıklama yapma yetkisi verilmediğini belirterek cevap vermedi.

Sivil toplum, 301'i hükümete havale etti

BİRİNCİ SAYFADAN DEVAM

Basbakan Tayyip Erdoğan, geçtiğimiz aylarda 301. maddenin değişmesi konusunda sivil toplum kuruluşlarından öneri beklediklerini açıklamıştı. Sivil örgütler uzun süren müzakerelere rağmen bir metin üzerinde anlaşamadı. Erdoğan'ın Dink cinayeti-

sal barışın korunmasının önemi-ne vurgu yapı. Özok, katilme kuruluşların bir bölümünün 301. maddenin aynen kalmasını savandığını, büyük çoğunluğun ise 301'in yeniden düzenlenmesini istediğinin altını çizdi. "Katılan kuruluşlar öncelikle siyasi iradenin bu konuda somut bir tasarı hazırlamasının gerekli ol-

**TÜRK CEZA HUKUKU
DERNEĞİ'NİN
TCK'NİN 301. MADDESİYLE
İLGİLİ OLARAK
HAZIRLADIĞI RAPOR**

Konu

Yeni Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesi ile ilgili olarak kamuoyunda ortaya çıkan yoğun eleştiri ve tartışmalar üzerine, madde ile ilgili çalışma yapmak ve öneride bulunmak amacıyla Türk Ceza Hukuku Yönetim Kurulu'nca alınan karara istinaden, Prof. Dr. Erol Cihan başkanlığında kurulan ve Av. Kemal Kumkumoğlu, Av. Taylan Erimer, Av. Fikret İlkiz ve Doç. Dr. Ümit Kocasakal'dan oluşan komisyon, gerekli çalışma ve müzakerelerden sonra, Yönetim Kurulu'na sunmak üzere aşağıdaki raporu hazırlamıştır.

Giriş

Yeni TCK'nın 301. maddesinde düzenlenen Türklüğü, Cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşışılama suçu, bir süredir önemli bir tartışma konusu olmaktadır. Esasen 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesinde de yer alan bu suç biçimi, son dönemlerde bazı yazarlar ile ilgili olarak açılan davalar nedeniyle bu denli ön plana çıkmıştır. Esasen maddenin bu boyutta tartışma konusu olması bir yandan belirtilen sebebe

dayanmaktayken öte yandan suçu ifade özgürlüğü ile olan yakın ilişkisine ve AB yetkililerinin madde ile ilgili olarak doğrudan veya dolaylı eleştirilerden de kaynaklanmaktadır. Başta AB yetkilileri olmak üzere maddenin tümünden kaldırılması gerektiğini ileri sürenlerin yanı sıra, unsurlarında değişiklikler yapmak suretiyle muhafaza edilmesinden yana olanlar da bulunmaktadır.

1926 yılında kabul edilen 765 sayılı TCK'nın ilk metninde de yer alan madde, bugüne dek çeşitli değişikliklere uğramıştır. Maddenin, bazı yazarlarla ilgili olarak açılan davalar sebebiyle gündeme gelmesi, konunun, korunan hukuki menfaat ve suçun unsurları tam olarak bilinmeksizin magazin boyutta yahut siyasi mülhazalarla tartışılmasına yol açmaktadır. Bu tür bir tartışma zemininin yararlı ve sağlıklı olmadığı açıktır.

Konunun iyi anlaşılabilmesi ve bir sonuca varılabilmesi için, öncelikle suçun hukukumuzdaki tarihsel süreci, uygulanma biçimi, mukayeseli hukuktaki durum ana hatları ile ortaya konulmalıdır.

A. Maddenin tarihsel süreci

I. 765 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA MADDE 159

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesinin 13. 3. 1926 tarihli *Resmî Ceride*'de yayınlanan ilk hali şöyledir:

“Madde 159 - (ilk hali) Büyük Millet Meclisi’ni veya Hükümetin şahsı manevisini veya ordu ve donanmasının yahut Türklüğü tahkir ve tezyif edenler hakkında dahi bundan evvelki madde ahkâmı tatbik olunur.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına sövenler altı ayı geçmemek üzere hapsolunur ve otuz liradan yüz liraya kadar ağır cezayı nakdiye mahkum olur. ”

Bu maddeden önceki 158. madde Cumhurbaşkanı’na hakaret ve sövme suçunu şöyle düzenliyordu. “Reisicumhura karşı muvacehesinde hakaret edenler veya Reiscumhur aleyhine tecavüzkârane neşriyatta bulunanlar üç seneden aşağı olmamak üzere ağır hapse konulur. Reiscumhur aleyhine gıyabında lisanen tecavüzatta bulunanlar bir seneden üç seneye kadar hapsolunurlar”.

Böylece 159. maddede TBMM, Hükümetin “şahsı manevisi” veya ordu ve donanması ya da Türklüğü tahkir ve tezyif suçunun da cezası üç seneden aşağı olmamak üzere hapis olarak kabul edilmişti..

1. 1. BİRİNCİ DEĞİŞİKLİK (1936)

Madde metni 1936 ‘da yapılan değişiklikle ve 3038 sayılı Kanunla (RG 23. 6. 1936) aşağıdaki gibi değiştirildi.

“Madde 159 - (Değişik: 3038/m. 1- 11/06/1936) Türklüğü, Büyük Millet Meclisini, Cumhuriyeti, Hükümetin manevi şahsiyetini, alenen tahrir ve tezyif edenler bir seneden altı seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Devletin silahlı kuvvetlerini veya adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahrir ve tezyif edenlere de aynı ceza verilir.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına alenen sövenler altı ayı geçmemek üzere hapsolünür ve otuz liradan yüz liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Türklüğü tahkir ve tezyif yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse ceza üçte birden eksik olmamak üzere artırılır. "

1. 2. İKİNCİ DEĞİŞİKLİK (1938)

1938 yılındaki değişiklik ise 3531 sayılı yasayla (RG 16. 7. 1938) yapıldı. Buna göre 3531 sayılı Kanun'la maddenin sadece 2. Fıkrasında değişiklik yapıldı.

"Madde 159 - Türklüğü, Büyük Millet Meclisi'ni, Cumhuriyeti, hükümetin manevi şahsiyetini, alenen tahrir ve tezyif edenler bir seneden altı seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

(Değişik 2. Fıkra: 3531/md. 1 - 29/06/1938) Devletin askeri veya emniyet veya muhafaza kuvvetlerini veya adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahrir ve tezyif edenlere de aynı ceza verilir."

1. 3. ÜÇÜNCÜ DEĞİŞİKLİK (1946)

23. 9. 1946 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 4956 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğe göre;

“Madde 159 - (Değişik: 4956/m. 1- 20/09/1946) Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisi’ni, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet veya muhafaza kuvvetlerini veya adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahrir ve tezyif edenler veya Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında suizanmı davet edecek şekilde alenen mütecavizane fiil ve hareketlerde bulunanlar bir seneden altı seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövenler on beş günden altı aya kadar hapis ve 30 liradan 100 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Türklüğü tahkir yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse verilecek ceza üçte birden eksik olmamak üzere arttırılır.”

1. 4. DÖRDÜNCÜ DEĞİŞİKLİK (1961)

12. 1. 1961 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 235 sayılı Kanunla madde metninde dördüncü değişiklik yapılmıştır.

Buna göre:

Madde 159 - (Değişik: 235) Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisi’ni, hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet veya muhafaza kuvvetlerini veya Adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahrir ve tezyif edenler bir seneden altı seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Birinci fıkrada beyan olunan cürümlerin irtikabında muhatap sarahaten zikredilmemiş olsa bile onlara matufiyetinde tereddüt edilemeyecek derecede karineler varsa tecavüz sarahaten vukubulmuş addolunur.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövenler 15 günden 6 aya kadar hapis ve 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Türklüğü tahkir yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse verilecek ceza üçte birden eksik olmamak üzere artırılır.”

Madde 159'un 05/01/1961 tarih ve 235 s. Kanunla değişik metnine göre Meclis kararlarına alenen sövmenin cezası “15 günden 6 aya kadar hapis ve 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası” şeklinde düzenlenmişti.

II. UYUM YASALARI İLE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

2. 1. BİRİNCİ UYUM YASASI İLE BİRİNCİ DEĞİŞİKLİK (6. 2. 2002)

4744 sayılı Yasa'nun getirdiği değişiklik şöyledir:

“MADDE 1. 1. 3. 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 159 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bir seneden altı seneye kadar ağır hapis” ibaresi “bir seneden üç seneye kadar hapis” olarak, üçüncü fıkrasında yer alan “15 günden 6 aya kadar hapis ve 100 liradan 500

liraya kadar ağır para" ibaresi "15 günden 6 aya kadar hapis" olarak değiştirilmiştir."

Türk Ceza Kanunu madde 159'daki birinci değişiklik 6. 2. 2002 kabul tarihli 4744 sayılı (1. Uyum Paketi) yasayla yapılmış ve cezalar indirilmiştir. Bir seneden altı seneye kadar **ağır hapis** olan ceza bir seneden üç seneye kadar **hapis** olarak değişmiştir. (RG 19. 2. 2002 s 24676) Böylece ağır hapis olan ceza hapis cezasına dönüştürülmüştür.

Maddedeki para cezası, 1988 tarihli ve 3506 s. Kanunla, 30 misli artırılarak "*üçbin liradan onbeşbin liraya*" olarak yükseltilmişti. TCK 159 uncu maddesinin 3. Fıkrası 06/02/2002 tarihli 4744 sayılı Kanunun 1. maddesiyle değişikliğe uğratarak para cezası fıkradan çıkartılmış, ancak hapis cezası değiştirilerek muhafaza edilmiştir.

2. 2. ÜÇÜNCÜ UYUM YASASI İLE İKİNCİ DEĞİŞİKLİK (3. 8. 2002)

4771 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin (A) bendi ile 159. maddede değişiklik yapılmıştır. Buna göre;

"MADDE 2. - A. Türk Ceza Kanunu'nun 159 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir: "Birinci fıkrada sayılan organları veya kurumları tahkir ve tezyif kastı bulunmaksızın, sadece eleştirmek amacıyla yapılan yazılı, sözlü veya görüntülü düşünce açıklamaları cezaı gerektirmez. "

İkinci değişiklik (Üçüncü Uyum Paketi. 03. 08. 2002 tarih) 4771 sayılı Yasa'yla yapılmıştır. TCK'nın 159. maddesine "Birinci fıkrada sayılan organları veya kurumları tahkir ve tezyif kastı bulunmaksızın, sadece eleştirmek maksadıyla yapılan yazılı, sözlü veya görüntülü düşünce açıklamaları cezayı gerektirmez." şeklinde son bir fıkra eklenmiştir.

Böyle bir son fıkranın maddeye eklenme gerekçesi ise Komisyon Raporu'nda ve madde gerekçesinde şöyle açıklanmıştır: "Birinci fıkrada belirtilen organları ve kurumları tahkir ve tezyif kastı bulunmaksızın sadece yazılı, sözlü veya görüntülü olarak eleştirmek amacıyla yapılan düşünce açıklamalarının cezayı gerektirmeyeceği hükmüne bağlanmıştır. Böylece düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında kalan ve eleştiri niteliğini taşıyan düşünce açıklamalarının cezalandırılmaması öngörülmüştür."

Bu fıkranın eklenmesine gerek yoktu. Zaten mahkemeler anılan gerekçeyle beraat kararı veriyor veya mahkumiyet kararlarında eleştiri sınırlarının aşıldığını kabul ediyorlardı. Ancak bu maddeyle ilgili tartışmalar sırasında açıklanan görüşlere göre yasa koyucu; 159 uncu maddenin uygulanması sırasında ifade özgürlüğünün dikkate alınmasını sağlamak için uygulayıcılara yol göstermeyi amaçlamıştır.

2. 4. YEDİNCİ UYUM YASASI İLE ÜÇÜNCÜ DEĞİŞİKLİK (30. 07. 2003)

Üçüncü değişiklik ise 7. uyum paketi ile yapılmış-

tır. 7. Uyum Yasası (4963-30. 07. 2003) ile, maddenin birinci fıkrasındaki ceza değiştirilmiş ve maddeye eklenen son fıkra yeniden değiştirilmiştir.

4963 sayılı Yasa

"MADDE 1. - 1. 3. 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "bir seneden" ibaresi "altı aydan" şeklinde ve son fıkrası da aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tahkir, tezyif ve sövme kastı bulunmaksızın, sadece eleştirmek maksadıyla yapılan düşünce açıklamaları cezayı gerektirmez. "

Önceki düzenlemeye göre; sadece yazılı, sözlü ve görüntülü olarak yapılan düşünce açıklamaları ve eleştiriler cezayı gerektirmiyordu. Ancak son değişiklikle maddenin son fıkrasında yer alan düzenleme; eleştiri maksadıyla yapılan *"her türlü düşünce açıklamasının"* cezayı gerektirmeyeceği şekline dönüştürülmüştür.

159 uncu maddede uyum yasalarıyla üçüncü ve son değişiklik 4963 sayılı yasayla yapılmıştır. 159. maddede yer alan tahkir ve tezyif suçunun (4771) birinci uyum yasası ile öngörülen *"bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası"* bu defa 4963 sayılı Yasa'yla yapılan değişiklikle *"bir yıldan altı aya"* indirilmiştir.

Bu nedenle Adalet Komisyonu'ndan gelen tasarıda cezarın alt sınırı bir yıl olarak gösterilmiş olduğundan madde metninin Mecliste görüşülmesi sırasında verilen değişiklik önergesiyle suçun cezası bir yıldan 6 aya indirilerek değiştirilmiştir.

III. SONUÇ OLARAK MADDE 159

Kabul edildiği 1926 yılından itibaren dört kez ve uyum yasaları ile üç kez değişikliğe uğrayan 159. maddenin aslında değişmeyen ve fakat değişmesi gereken birinci fıkrasıdır.

TCK'nın 160. maddesine göre 159. maddenin birinci fıkrasında "*beyan olunan hususlar hakkında takibat yapılması*" Adalet Bakanlığı'nın iznine bağlıdır.

Madde 159'a son fıkra olarak, 03/08/2002 tarih ve 4771 s. Kanun (3. Uyum Paketi) (md. 2/a) ile eklenen son fıkra ulusal ve uluslararası kamuoyuna, ifade özgürlüğü önündeki yasal kayıtlamaların kaldırılması yönünde atılmış bir adım şeklinde takdim edilmiştir.

Oysa bu bağlamda tespitlerde bulunan Prof. Dr. Mehmet Semih Gemalmaz'ın görüşüne göre:

1. Bir kez, böyle bir fıkranın eklenmesi, (m. 159) uygulamasında, "*eleştirinin suç olarak*" mütalaa edildiği gerçeğinin ikrar edilmesidir.

2. Devlet organları ve makamlarının eleştirilmesi ve bunun ifade özgürlüğünün doğal bir gereği olarak değerlendirilmesi, bütün kayıtlamalarına rağmen hem Anayasanın hem de Türkiye'nin tarafı bulunduğu bütün temel insan hakları sözleşmelerinin (örneğin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, m. 10) öngördüğü bir "*demokratik hukuk devleti*" standardıdır.

3. Buna karşılık, ulusal yargı sistemi içinde, kamusal makamların eleştirisine yönelik ifadeler, kovuştur-

ma ve mahkumiyet konusu olmakla, Türkiye, tarafı bulunduğu insan hakları sözleşmeleri standartlarına aykırı tasarrufta bulunmuş olmaktadır. Bunun kanıtı da, ulusalüstü yargı yerleri tarafından verilen “Sözleşme ihlal” kararlarıdır.

4. Bu açıdan bakıldığında, aslında, (m. 159)’a eklenen son fıkra gereksiz olmasına karşın, bu fıkranın anılan uygulamayı önlemeye yönelik bir tedbir olarak kurgulandığı anlaşılmaktadır.

5. Bu bağlamda daha ciddi mesele, (m. 159)’un olduğu gibi muhafaza edilen “anti-demokratik” içeriğine ilişkin tartışmaların gündemden düşmüş/düşürülmüş olmasıdır. Örnek olsun, (m. 159)’un 3. Fıkrasında geçen “Kanuna sövmek suçu” yürürlükte bulunmaktadır. “Kanuna sövmek suçu”, (m. 159)’un 1926 tarihli orijinal metninden başlayarak maddede yer almaktadır. Burada işaret edilen yönüyle mesele, bütün hukuk sistemlerinde yaptırıma bağlanan “sövmek/hakaret eylemi/suç” değil; eylemin konusunu teşkil eden unsur olan “kanun” ibaresidir. Öte yanda, yine (m. 159)’un 3. fıkrasında yer alan “TBMM kararlarına sövmek suçu” ise, ilk kez, 1961 tarih ve 235 s. Kanun’la yapılan değişiklik sonucu madde metnine eklenmiştir. Hatırlatalım ki, andığımız bu iki suç, 1. Fıkroda öngörülen suçlardan ayırmak gerekir. (Türkiye’de Bilgi edinme Düşünce-İfade ve İletişim Özgürlüğü Mevzuatı, 2004, İstanbul, s. 506-507)

Bütün bu açıklamalar çerçevesinde eski TCK’nın 159. maddesinin son hali şöyleydi:

Madde 159- (Değişik: 235/m. 2-05/01/1961) Türklü-

ğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya Adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif edenler (*Değişik ibare: 4963/md. 1 - 30/07/2003*) "altı aydan üç seneye kadar hapis" cezası ile cezalandırılırlar.

Birinci fıkrada beyan olunan cürümlerin irtikâbında muhatap sarahaten zikredilmemiş olsa bile onlara matufiyetinde tereddüt edilmeyecek derecede karinelere varsa tecavüz sarahaten vuku bulmuş addolunur.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Büyük Millet Meclisi Kararlarına alenen sövenler (*Değişik ibare: 4744/md. 1 - 06/02/2002*) "15 günden 6 aya kadar hapis" cezası ile cezalandırılır.

Türklüğü tahkir yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

(*Ek fıkra: 4771/md. 2/A-03/08/2002; Değişik 4963 Madde 1- 30. 07. 2003*) Tahkir, tezyif ve sövme kastı bulunmaksızın, sadece eleştirmek maksadıyla yapılan düşünce açıklamaları cezayı gerektirmez.

II. YENİ 5237 SAYILI

TÜRK CEZA KANUNU'NDA MADDE 301

2. 1. HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nca 14. 4. 2003 tarihinde TBMM Başkanlığı'na

sunulmasına karar verilen “*Türk Ceza Kanunu Tasarısı*” 12. 5. 2003 tarihinde Başbakan imzasıyla Meclis’e gönderilmiştir.

Hükümetin Tasarısında eski TCK’nın 159. maddede karşılığı; Tasarının **İkinci Kitap** (Özel Hükümler), **Üçüncü Kısım** (Millete, Devlete ve Kamusal Barışa Karşı Suçlar ve Son Hükümler) **Altıncı Bölüm** “*Devletin Egemenlik Alametlerine, Organlarına ve Memurlarına Hakaret Suçları*” **Madde 429** olarak değişiklik aşağıdaki gibi teklif edilmiştir.

Hükümetin Teklif Ettiği Metin

Manevî varlığa hakaret

Madde 429. Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisi’ni, Hükümetin manevî şahsiyetini, bakanlıkları, Devletin askerî veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya Adliyenin manevî şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif edenler bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

Birinci fıkrada yazılı cürümlerin işlenmesinde, hakaret edilen açıkça belirtilmemiş olsa bile, onlara yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa, hakaret edilen açıklanmış gibi kabul edilir.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövenlere on beş günden altı aya kadar hapis cezası verilir.

Türklüğü tahkir yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse verilecek ceza üçte birden yarıya kadar

artırılır.

Birinci fıkrada sayılan organları veya kurumları tahkir ve tezyif kastı bulunmaksızın, sadece eleştirmek maksadıyla yapılan yazılı, sözlü veya görüntülü düşünce açıklamaları cezayı gerektirmez.

(TBMM Dönem 22 Yasama Yılı 2, S. Sayısı 664, (1/593)
Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, s. 355)

Hükümetin Teklif Ettiği 429. m. Gerekçesi

Madde 429. Madde, Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisi'ni, hükümetin manevî şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askerî veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya Adliyenin manevî şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif fiillerine karşı korumak amacıyla meydana getirilmiştir.

Madde düzenlenirken, 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı Kanun'un 159. maddesinde, 6/2/2002 tarihli ve 4744 sayılı ve 3/8/2002 tarihli ve 4771 sayılı kanunlarla yapılan değişiklikler de aynen yansıtılmıştır.

Maddede geçen Türklük deyiminden maksat, dünyanın neresinde yaşarsa yaşasınlar Türklere has müşterek kültürün ortaya çıkardığı ortak varlık anlaşılır. Bu varlık Türk Milleti kavramından geniştir ve Türkiye dışında yaşayan ve aynı kültürün iştirakçileri olan toplumları da kapsar.

Suçun maddî unsuru hakarettir. Hakaret için 194 üncü maddenin gerekçesine bakılmalıdır.

Maddenin ikinci fıkrasında yer alan hüküm gereğince örneğin iktidarın tahkir ve tezyifi hâlinde fiilin Hükümete yönelik bulunduğu hususunda duraksanmayacak işaret ve alâmetler varsa, fiilin Hükümete yönelik olduğu kabul edilecektir.

Maddenin üçüncü fıkrasında kanunlara ve Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövülmesi yani küfredilmesi cezalandırılmıştır.

Dördüncü fıkrada suç bakımından gerek kişi ve gerekse yer itibarıyla bir ağırlaştırıcı neden kabul edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında, birinci fıkrada sayılan organları ve kurumları tahkir ve tezyif kastı bulunmaksızın sadece yazılı, sözlü veya görüntülü olarak eleştirmek amacıyla yapılan düşünce açıklamalarının cezayı gerektirmeyeceği hükme bağlanmıştır. Böylece düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında kalan ve eleştiri niteliğini taşıyan düşünce açıklamalarının cezalandırılması öngörülmüştür. (TBMM Dönem 22 Yasama Yılı 2, S. Sayısı: 664, (1/593)Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu. Hükümetin Teklif Ettiği Metin, s. 201)

Madde metninin gerekçesinde; suçun maddi unsurunun "hakaret" olduğu belirtilmiştir. Yapılan yollama ile hakaret için Tasarının 194 üncü maddesinin gerekçesine bakılması istenmektedir. Ancak Tasarının 194 üncü maddesi; Madde 188 de düzenlenen "haberleşme hürriyetinin ihlali ile Madde 190 daki "kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması" suçlarının posta ve diğer iletişim görevlilerince işlenmesi halinde

cezaların iki kat olarak uygulanacağı hakkındaki maddedir.

Bu durumda bakılması gereken madde; Hakaret fiilinin düzenlendiği 180. maddedir. Bu madde ile düzenlenen "hakaret" suçunun gerekçesi ise şöyledir:

"Madde 180. Bu ve izleyen maddeler, kişilerin şeref, haysiyet ve namuslarını, toplum içindeki itibarlarını korumak amacıyla düzenlenmiştir.

Bilindiği üzere genel olarak hakaret suçları başlığı altında belirlenen bu füllerin düzenlenmesinde mukayeseli kanunlar iki sistemden birini izlemektedir.

Birinci sistem, bizde doktrinde ve içtihatlarda "hakaret" olarak ifade edilen belirli bir madde isnadını gerektiren hakaret ile adi hakaret veya sövme olarak adlandırılan ve belirli bir madde bulunmadan bir kimsenin şeref ve saygınlığını ihlâl edecek, onun namus ve haysiyetine dokunacak isnatları kapsayan hakaretleri birbirinden ayırmak ve ayrı hükümlere tâbi kılmaktır.

Tasarı, ülkemizde geleneksel olarak uygulanmakta bulunan birinci sistemi muhafaza etmiştir. Böylece isnat olunan hususun ispatını bir beraat nedeni saymış bulunan 181. maddenin uygulanmasında da kolaylık sağlamıştır. Bununla birlikte, hakaret ve sövme aynı madde içinde cezalandırılmış, birinci fıkrada hakaret teşkil edilecek isnat ve saldırıların niteliğini belirten bir tanımlama yapılmış ve sövmenin cezası gösterilmiştir; ikinci fıkrada ise belirli bir madde isnadını gerektiren hakaret, suçun nitelikli bir şekli olarak ifade edilmiştir.

Hakaret fiilinin, bir kimseye hitap eden veya hitap edece-

ği anlaşılan mektup, resim veya herhangi bir yazı vasıtasıyla veya telgraf, telefon ve benzeri araçlarla işlenmesi hâlinde, suçun niteliğine göre faile maddenin bir veya ikinci fıkrasındaki cezalar verilecektir.

Ne gibi isnatların saygınlık ve şeref kırıcı, namusu ihlâl edici nitelikte olduğunu olayların özelliğine ve taraflar arasındaki ilişkilere göre, elbette ki, hâkim takdir edecektir. Bununla birlikte maddede ne gibi isnatlar yapıp saldırılarda bulunulunca hakaretin oluşacağına dair direktif oluşturucu ve isnat ve saldırıların niteliğini gösteren ibarelere yer verilmesi uygun sayılmıştır.

Maddenin dördüncü fıkrası hakaret ve sövme fiillerinin alenen işlenmeleri hâlini ağırlaştırıcı neden olarak saptamakta, aleniyetin basın ve yayın yoluyla gerçekleşmesi durumunda artırma oranı ayrıca düzenlenmektedir. "Basın ve yayın yoluyla" ibaresinin anlamı 4. maddede açıklanmıştır.

Bu itibarla internet marifetiyle işlenen suçlar da üçüncü fıkrada yer alan ağırlaştırıcı nedenin uygulanmasını gerektirecektir. " (TBMM Dönem 22 Yasama Yılı 2, S. Sayısı: 664, (1/593)Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu. Hükümetin Teklif Ettiği Metin, s. 102)

Madde 181'deki "ispat hakkı" yani "isnadın ispatı" ile ilgili gerekçede ise; Anayasa'nın 39. maddesine yapılan atıfla hakaret davalarında saruğun ne gibi hâllerde isnadın doğruluğunu ispat edebileceğinin gösterildiği ve hakarete isnat olunan hususun doğruluğunun ispat edilebilmesini mutlak olarak kabul edilmediği, ancak belirli hâllerde ispat olanağının tanındığına atıf yapılmıştır.

Tasarının 181. maddesi ispatı olanaklı bulunan isnatları, Anayasaya uygun olarak dört bent hâlinde saptamış ve ispat bakımından izlenmesi gerekli usul kural- lar gösterilmiştir.

İsnat ispat olunmadığı takdirde, suçlular hakkında verilecek ceza yarısı oranında artırılacaktır. Ayrıca; isnadın ispatı veya isnat olunan fiilden dolayı mağdurun mahkûm edilmesi hâlinde sanığa ceza verilmeyecektir. (A. g. e., s. 102-103)

2.2. ADALET KOMİSYONU'NUN DEĞİŞTİREREK BENİMSEDİĞİ VE TBMM'NİN DEĞİŞTİREREK KABUL ETTİĞİ MADDE 301

Adalet Komisyonu tarafından Tasarının İkinci Ki- tabı Dördüncü Kısmı "*Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler*" olarak yeniden düzenlendi. Üçüncü Bölüm ise "*Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar*" başlığını aldı. Yürürlükte bu- lanan 301 inci madde bu bölümde madde 302 olarak yer almıştı.

Bu bölümdeki üç suç yer alıyor. TBMM' de yapılan görüşmeler sonucunda madde numaraları değişti. Yü- rürlükte bulunan TCK'ya göre bu üç suç şudur:

Madde 299. Cumhurbaşkanı'na hakaret

Madde 300. Devletin egemenlik alametlerini aşağı- lama

Madde 310. Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılama

765 sayılı TCK'nun 159. maddesinin karşılığı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesinde yer alan düzenlemenin başlığı "*Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılama*"dır.

MADDE 301. 1. Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, (Tasarıdaki düzenlemeye göre suçun cezası "*bir yıl*" dan başlıyordu. TBMM'de 6 ay olarak değiştirildi) **altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.** (Asliye Ceza)

2. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

3. Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.

4. Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.

GEREKÇE (MADDE 302. Adalet Komisyonunun Kabul ettiği maddede (4) fıkra yoktur. Madde gerekçesi aşağıdaki gibidir)

"Maddenin birinci fıkrasında, Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni alenen aşağılamak, suç olarak tanımlanmıştır.

Maddede geçen Türklük deyiminden maksat, dünyanın neresinde yaşarsa yaşasınlar Türklere has müşterek kültürün ortaya çıkardığı ortak varlık anlaşılır. Bu varlık **Türk Milleti kavramından** geniştir ve Türkiye dışında yaşayan ve aynı kültürün iştirakçileri olan toplumları da kapsar.

Cumhuriyet deyiminden, Türkiye Cumhuriyeti Devleti anlaşılmalıdır.

Suçun maddî unsuru aşağılamaktır. Bu aşağılamanın alenen gerçekleşmesi gerekir. Aşağılamak, suçun konusunu oluşturan değerlere duyulan saygınlığı azaltmaya yönelik davranışlardan ibarettir.

Maddenin ikinci fıkrasında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılamak, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Bu hüküm karşısında, örneğin iktidarın tahkir ve tezyifi hâlinde fiilin Hükümete yönelik bulunduğu hususunda duraksanmayacak işaret ve alâmetler varsa, fiilin Hükümete yönelik olduğu kabul edilecektir.

Üçüncü fıkrada bu suçun konusu, işlendiği yer ve faili bakımından daha ağır cezayı gerektiren bir nitelikli hâli kabul edilmiştir. Buna göre, Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, ceza artırılabilecektir. (TBMM Dönem 22 Yasama Yılı 2, S. Sayısı: 664, (1/593) Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, s. 688-699)

Türklüğü, Cumhuriyeti veya TBMM'ni alenen aşağı-

ğıl原因 kişiye altı aydan üç yıla kadar hapis, Hükümeti, devletin yargı organlarını, askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi ise altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilebilecektir.

Cezalar önceki düzenlemeye göre değiştirilmiş ve artırılmıştır. Sadece bakanlıklar ve kuruluşlar için "manevi şahsiyet" kavramı madde metninden çıkarılmış, tahkir ve tezyif fiili yerine "alenen aşağılama" getirilmiştir.

Türk Ceza Kanunu Tasarısının 302. maddesi; eski TCK'nun 159. maddesi karşılığı olarak düzenlenirken; 159. maddeye eklenen son fıkradaki eleştiri maksadıyla yapılan "her türlü düşünce açıklamasının" cezaı gerektirmeyeceği" şeklindeki düzenleme Tasarının 302. maddesine konulmamıştır. Benzeri düzenleme Hükümetin teklif ettiği metinde bulunmaktadır.

Ancak Mecliste madde metni görüşülürken (TBMM 16 Eylül 2004 Görüşme tutanakları) numarası 301 olmuş ve yapılan değişiklik teklifleriyle madde metnine (4) fıkra olarak "Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz" şeklindeki ekleme yeniden yapılmıştır.

"16 EYLÜL 2004 TBMM TUTANAKLAR

BAŞKAN - Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler. . . Kabul etmeyenler. . . Kabul edilmiştir. 302. maddesi 301.madde olarak okutuyorum:

Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılama

MADDE 301. - (1) Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti'ni, devletin yargı organlarını, askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.

BAŞKAN - Madde üzerinde 1 adet önerge vardır; önergeyi okutup, işleme alıyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan Türk Ceza Kanunu Tasarısı'nın 301. maddesinin 1. fıkrasında yer alan ve alt sınırı "bir yıl" olan hapis cezasının alt sınırının "altı aya" indirilmesini ve maddeye aşağıdaki fıkranın 4 üncü fıkra olarak eklenmesini arz ve teklif ederiz.

"(4) Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz. "

K. Kemal Anadol
İzmir

Haluk İpek

Ankara

Mustafa Nuri Akbulut

Orhan Eraslan

Niğde

Aydın Dumanoğlu

Trabzon

Ali Topuz

İstanbul

Erzurum

BAŞKAN - Komisyon önergeye katılıyor mu?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ RAMAZAN CAN (Kırıkkale) - Takdire bırakıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN - Hükümet?..

ADALET BAKANI CEMİL ÇİÇEK (Ankara) - Katılıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN - Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Eleştiri hakkı Anayasamızda güvence altına alınan ifade özgürlüğünün doğal bir parçası olup, kişilerin bu hakkı kullanmaları sonucu ortaya koydukları düşüncelerin suç oluşturmayacağı açıktır.

Yargıtay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarında da belirtildiği üzere, ağır, sert veya incitici nitelikte de olsa, eleştiri hakkı kullanıldığında kişiye yaptırım uygulanamayacağı, çoğulcu demokrasinin vazgeçilmez bir gereğidir.

Kuşkusuz ki, eleştiri hakkının kullanıldığı bütün hallerde suç oluşmayacağı; diğer bir deyişle, söz konusu hakkın sadece bu maddedeki suçlar yönünden değil, tüm suçlar için geçerli olduğu açıktır.

Nitekim, tasarınının 26. maddesinde de "hakkını kullanan kimseye ceza verilemeyeceği" öngörülerek, eleştiri hakkı da dahil olmak üzere bu konuda genel bir hüküm bulunmaktadır.

Ancak, 30. 07. 2003 tarihli ve 4963 sayılı Kanun'la, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesine eklenen son fıkrasına, tasarıda yer verilmemesinin yanlış anlamalara ve uygulamalara neden olabileceği düşünülerek, maddeye bu hususun dördüncü fıkra olarak açıkça yazılması gerekmiştir.

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Komisyonun takdire bıraktığı, Hükümetin katıldığı önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler. . . Kabul etmeyenler. . . Kabul edilmiştir.

Kabul edilen önerge doğrultusunda 301 inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler. . . Kabul etmeyenler. . . Kabul edilmiştir. "

III. TCK 301 MADDE

5237 sayılı TCK madde 301 ile; "Türklük" ve "cumhuriyet" değerleri ile anayasal (yasama, yürütme ve yargı organları) ve kimi devletsel (askerî ve güvenlik[[ge] ilişkin örgütler[i]) kurumları aşılamak suç sayılmıştır.

3. 1. TÜRK LÜK KAVRAMI

Maddenin eski TCK'nun 159. maddesinde yer alan "Türklük" kavramı; 159. madde İtalyan Ceza Kanunu'ndan alınırken 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nda yoktu. Ama "Türklük" kavramı 1926 tarih-

li Türk Ceza Kanunu'na konuldu. Bu kavrama ilişkin hiçbir gerekçe gösterilmedi. Bu kavramın karşılığı ise İtalyan Ceza Kanunu'na 1930'da girdi.

1936'da 159. maddede değişiklikler yapılırken Türklüğü tahkirin yabancı ülkede bir Türk tarafından yapılması durumunda cezanın artırılması öngörüldü. Ancak bu değişikliğin de gerekçesi yazılmadı.

Doktrinadaki görüşlerden ve içtihatlardan oluşan gerekçelere göre devletin "millet" unsuru, devletin varlığı ve bu varlığın devamlılığı yönünden önem taşıyor. Milletin bölünmezliği, devletin varlığı içinde moral bir değer ve güç ifade ediyor. Devlet ve milleti simgeleyen alametlerin korunması millet bütünlüğü duygusunun korunması ile çok yakından ilgilidir. Nitekim 1982 Anayasası'nun başlangıç bölümünün 1. ve 5. paragraflarındaki Türk milleti, Türk milli menfaatleri, Türklüğün tarihi ve manevi değerleri, Türk devletinin bölünmez bütünlüğü gibi vurgulamalar da bu gerekçelere destek sağlamaktadır.

3. 2. CUMHURİYET KAVRAMI

Gerek 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nda gerekse TCK'nın 159. maddesinin ilk şeklinde Cumhuriyet kavramı bulunmamaktadır. 1936'da hükümet teklifinde olmadığı halde Cumhuriyet'i tahkir etmek de madde kapsamına alındı. İtalyan Ceza Kanunu'na ise bu kavram Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte 1947 yılında girdi.

Anayasa Mahkemesi, cumhuriyet sözcüğü ile ad-

landırılanın devlet sistemi olduğuna işaret ederek, değişmezlik ilkesine bağlananın cumhuriyet sözcüğü olmayıp, anayasada nitelikleri belirtilmiş olan cumhuriyet rejimi olduğunu belirtiyor.

Böylece Anayasa Mahkemesi, cumhuriyeti çok geniş manada anlıyor. Bu durumda devletin nitelikleri de cumhuriyet sözcüğü içine alınarak korunuyor. 301. madde gerekçesinde açıkça, cumhuriyetten, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin anlaşılacağı belirtilmiştir.

Uygulamada Yargıtay kararlarında da cumhuriyetten anlaşılmanın Türkiye Cumhuriyeti Devleti olduğu belirtildi, devlete yönelik hakaretler cumhuriyete yapılmış gibi kabul edildi.

3. 3. DEVLETİN SİLAHLI GÜÇLERİ KAVRAMI

Maddenin gerekçesinde; devletin askeri ve emniyet teşkilatının yani silahlı güçlerinin neden özel bir maddeyle korumaya alındıkları belirtilmemiştir.

Eski TCK madde 159 gerekçesinden anlaşıldığı kadarıyla; 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nun 126. maddesinde anayasal kuruluşlar alenen tahkir ve tezyif eylemlerine karşı korunmuş olmasına karşın, silahlı güçlerden söz edilmemişti. İtalya'da daha sonra ordunun anayasal organ olup olmadığı tartışıldı.

3. 4. TBMM, HÜKÜMET VE YARGI KAVRAMLARI

Her üç organın da tüzel kişilikleri bulunmuyor. Bu nedenle tüzel kişilikleri olmayan organların manevi kişiliklerinin olmadığı açıktır. TBMM millete ait olan bir egemenliği en yüksek düzeyde kullandığından bilimsel anlamda olmayan manevi kişilik sembolik olarak tanınmış oluyor. Hükümet ve yargı için de aynı durum söz konusu.

Doktrinde bunun dışında; söz konusu organların "gördükleri fonksiyon" itibarıyla korunmaları gerektiği görüşü de öne sürüldü. Eski TCK 159. maddede alenen tahkir ve tezyifin her üç organ bakımından da manevi kişiliklerine yönelik olması koşulu aranıyordu. Bu soyutlama maddenin gelişigüzel uygulanmasını önleyebiliyordu.

Yeni düzenlemede ise suç unsuru için sadece "alenen aşağılama" kabul edilmekle, maddenin uygulama sınırları belirsiz duruma geldi.

Eski 159. madde suçun oluşması için tahkir ve tezyifi (hakaret ve aşağılamayı) bir arada aramış olmasına rağmen yeni maddede sadece aşağılama (tezyif) cezalandırılma için yeterli görülerek maddenin daha kolay uygulanmasının da yolu açıldı.

B. Madde ile korunan hukuki menfaat

Erem'e göre maddede gösterilen varlıklarda ortak bir duyguyu temsil niteliği bulunmaktadır. Bu neden-

le, bu varlıklara hakaret milletçe müşterek bir duyguyu rencide etmektedir. Maddede bu varlıklarda bulunduğu farz edilen manevi şahsiyet, Devlet şahsiyetini temsilen, Devlet hakimiyetini yansıtmaları sebebiyle haklarında duyulması gereken saygıyı belirtmek ve bunu kanunla yaptırım altına alabilmek amacıyla ortaya konulan tamamen sembolik bir manevi şahsiyettir (Faruk Erem, *Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel hükümler, Cilt 2, Ankara 1993, s. 1102*). Eğer maddede sayılan kurumlar tecavüzlere karşı korunmazsa, bu kurumları temsil ve teşkil edenlerde, görevlerinin yüksekliği hakkındaki şuurun zayıflaması ve faaliyetlerinin daha güç ve daha az etkili olması mümkündür (Manzini'den naklen Erem, 1102)

Şu halde madde ile korunan hukuki menfaat, Türk ulusunun ortak duygu ve düşünceleri ile anayasal sistemde önem taşıyan bir takım varlıklara karşı duyulması gerekli ortak saygı ve güven duygusudur. Görüldüğü gibi madde, bizatihi sayılan varlıklardan ziyade, bu varlıklara karşı vatandaşlar tarafından duyulan, duyulması gereken ortak saygı duygusunu, yani bireysel bir saygıyı korumaktadır.

C. Mukayeseli Hukukta durum

Mukayeseli hukukta, benzer hükümlere rastlanmaktadır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. İTALYA

Ceza Kanunu

Madde 290. maddesi: Cumhuriyeti, anayasal kuruluşları ve silahlı kuvvetleri tahkir

Her kim, cumhuriyeti, yasama meclislerini veya bunlardan birini veya hükümeti veya anayasa mahkemesini veya yargı düzenini alenen tahkir eder ise 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Devletin silahlı kuvvetlerini veya bağımsızlık güçlerini alenen tahkir edene de aynı ceza uygulanır.

Madde 291: İtalyan Ulusunu Aşağılama

Her kim, İtalyan ulusunu alenen aşağılarsa bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 293: Ağırлатıcı Hal

Geçen iki maddede yazılı cürümlerin, bir vatan-daş tarafından yabancı bir ülkede işlenmesi halinde ceza artırılır (64. maddeye göre 1/3 oranında)

2. FRANSA

Basın Kanunu

§ 1: Suça tahrik

Madde 23: Aleni mahallerde veya toplantılarda, nutuk veya bağırma suretiyle yahut aleni mahallerde

veya toplantılarda satışa sunulan veya sergilenen yazı, baskı, çizgi, gravür, resim amblem, görüntü veya diğer her türlü yazı vasıtaları veya halkın dikkatine sunulmuş afiş veya duvar ilanı ile yahut elektronik yolla kamuya sunulan her türlü vasıta ile fail veya failleri suç işlemeye doğrudan tahrik ederse, tahrikin sonuç doğurması halinde şerik olarak cezalandırılır.

Tahrikin sadece suça teşebbüs üzerinde etkisinin olması halinde de bu hüküm uygulanır.

Madde 30

23. maddede belirtilen vasıtalarından birisi ile mahkemelere, kara, deniz ve hava kuvvetlerine, anayasal kurumlara ve kamu idarelerine hakaret 45 000 Euro para cezası ile cezalandırılır.

Madde 31

Aynı vasıtalarla görevleri veya sıfatları sebebiyle, bakanlar kurulunun, meclislerden birinin bir veya daha fazla üyesine, kamu görevlisine veya devlet memuruna, ücreti Devlet tarafından ödenen bir din temsilcisine, daimi veya geçici kamusal bir görev veya hizmet gören vatandaşa, jüri üyesi veya ifadesi sebebiyle tanığa yönelik hakaret aynı cezalar ile cezalandırılır.

Madde 48

Mahkemelere ve 30. maddede belirtilen diğer heyetlere sövme veya hakaret hallerinde, takibat ancak bu heyetlerin kendilerince alınacak bir karar ile ve yapacakları bir taleple veya kurul söz konusu değilse bağlı bu-

lunduğu birimin başkanı veya bakanın şikayeti üzerine yapılır.

1. Hükümetin bir bakanına yönelik sövme veya hakaret halinde takibat, bu kişinin adalet bakanına yapacağı bir şikayete bağlı olarak yapılır.

2. Meclislerden birinin bir veya birden fazla üyesine karşı hakaret ve sövme halinde koğuşturma ilgili kişi veya kişilerin şikayetine bağlıdır.

3. Kamu görevlilerine, bakanlar dışındaki devlet memurlarına ve kamusal bir görev veya hizmet gören vatandaşlara karşı hakaret ve sövme, bu kişilerin veya ilgili bakanın şikayeti üzerine koğuşturulur.

4. Bir jüri üyesine veya taruğa hakaret halinde, 31. maddedeki suç ilgililerin şikayeti üzerine koğuşturulur.

5. Devlet başkanlarına veya diplomatik görevlilere hakaret halinde koğuşturma bu kişilerin dışişleri bakanlığına ve bu bakanlığın adalet bakanlığına yapacakları talep üzerine koğuşturulur.

6. 32. maddede belirtilen kişilere karşı hakaret ile 33. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sövme hallerinde koğuşturma yapılması ilgili kişinin şikayetine bağlıdır. Bununla birlikte, hakaret veya sövmenin bir kişi veya bir guruba kökenleri veya belirli etnik bir guruba, milliyete, ırka yahut dine mensup olmaları veya olmamaları sebebiyle yöneltilmesi halinde takibat re'sen de yapılabilir.

7. 35 ter maddede belirtilen şekilde bir kimsenin tahrif edilmiş resminin dağıtılması halinde takibat bu kişinin şikayetine bağlıdır.

8. 35 quater maddede yazılı şekilde mağdurun saygınlığına yönelik saldırılarda takibat yapılabilmesi ilginin şikayetine bağlıdır.

3. BELÇİKA

Ceza Kanunu

V. Fasıl: Kişiler tarafından kamu düzenine karşı işlenen suçlar

II. Bölüm: bakanlıklara, adli daireler üyelerine, kamu görevlilerine yahut kamusal gücü elinde bulunduranlara karşı hakaret ve saldırı

Madde 277: Anayasal kuruluşlara karşı hakaret, önceki iki maddede bu kuruluşların üyelerine karşı işlenen hakaret ile ilgili düzenlemeler çerçevesinde aynı şekilde cezalandırılır (15 günden- 2 yıla kadar hapis)

4. ALMANYA

Ceza Kanunu

Madde 90a: Devletin ve devletin sembollerinin tahkiri

(1)Her kim aleni olarak bir toplantıda veya yazı dağıtmak suretiyle,

1. Almanya Federal Cumhuriyeti'nin veya eyaletlerinden birine veya onun anayasal düzenine sövse veya kötü niyetli olarak küçük düşürecek olursa veya,

2. Almanya Federal Cumhuriyeti'nin veya eyaletlerinden birinin renklerini, bayrağını, armasını veya millî marşını tahkir ederse 3 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır.

2. Her kim, Almanya Federal Cumhuriyeti'nin veya eyaletlerinden birinin resmen asılmış bayrağını veya Almanya Federal Cumhuriyeti'nin veya eyaletlerinden birinin resmen bir makam tarafından takılmış bulunan hakimiyet işaretini yerinden çıkartır, bozar, zarar verir, kullanılamaz hale getirir veya bunun üzerinde sövme teşkil edecek bir davranışta bulunursa cezalandırılır. Teşebbüs cezalandırılır.

3. Eğer fail eylem ile Almanya Federal Cumhuriyeti'nin varlığına karşı girişimlerde bulunursa veya anayasal ilkelere karşı gelmişse 5 yıla kadar hapis cezası veya para cezası ile cezalandırılır.

Madde 90b: Anayasa kuruluşlarını Anayasaya karşı düşmanlık amacıyla tahkir etme

1. Her kim aleni bir şekilde bir toplantıda veya yazı yaymak suretiyle yasa yapma yetkisine sahip bir organı veya federal devletin veya bir eyaletin hükümetini veya Anayasa Mahkemesi'ni bu sıfatları dolayısıyla üyelerinden birini, devletin itibarını tehlikeye düşürecek bir şekilde tahkir eder ve bu şekilde Almanya Federal Cumhuriyeti'nin varlığına veya anayasal temel ilkelere

karşı kasten harekete geçerde 3 aydan 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2. Eylem ilgili anayasal kuruluşun veya üyenin izni üzerine kovuşturulabilir.

Açıklama: Alman CK, "devlet başkanına hakaret" (m. 90), "devlete ve sembollere hakaret". (m. 90/a) 've "anayasal organlara hakaret" (m. 90/b) suçlarını ayrı ayrı düzenlemiştir.

Bizdeki 159. maddede düzenlenen suç tipine ya da yeni TCK 301. maddeye tekabül eden "anayasal organlara hakaret suçu"; yasama organını, hükümeti veya Federal Anayasa Mahkemesi'ni veya Federe Devletler Anayasa Mahkemelerini veya bu organların bir üyesini, devletin saygınlığını bozacak bir tarzda tahkir etmek şeklinde anlaşılmaktadır.

Bunların dışındaki tüm diğer organlar (ki bunlar eski TCK'nın 159. ve yeni TCK 301. maddesinde yer almaktadır) Alman Ceza Kanunu'nda ayrıcalıklı bir korumaya sahip kılınmamışlardır. Suç sadece Anayasal kurumun veya ilgili üyesinin izni ile kovuşturulabilmektedir. Maddede sayılan Organların üyelerine yönelik tahkirlerin cezalandırılmasının nedeni, bunların şahısları dolayısıyla değil, organın üyesi olmaları nedeniyle küçük düşürülmelerini önlemektir. Böylece söz konusu organların da korunması mümkün olacaktır.

Dolayısıyla, Alman ceza hukukunda yalnızca devletin temel fonksiyonlarını yerine getiren anayasal kuruluşlar koruma altına alınmışlardır. Bunların dışında

kalanlar koruma kapsamı dışında tutulmuşlardır. Bu kuruluşları da cezai koruma kapsamına alma yönündeki teşebbüsler ise sonuçsuz kalmıştır.

Nitekim, 1990'ların ikinci yarısında, Alman ordusunun tahkirini cezalandıran yasa tasarısı mecliste çoğunluk bulamayarak reddedilmiştir. Öte yandan Almanya'da, kamunun politik yaşamında yer alan kişilere yönelik hakaret ve iftira niteliğindeki sözlerden dolayı uygulamada cezai takibat nadiren yapılmaktadır. Aynı şekilde, devletin simge ve sembollerini küçük düşürenlere karşı açılan davaların sayısı da çok azdır.

5. POLONYA

Ceza Kanunu m. 133

Her kim Polonya ulusunu veya Polonya Cumhuriyetini alenen aşağılarsa üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

6- İspanyol Ceza Kanunun'da, İspanya'nın veya simge ve amblemlerinin alenen aşağılanması veya küçük düşürülmesi (md. 543), Danimarka Ceza Kanunun'da yabancı bir milletin, devletin ya da bayrak veya alametlerinin veya Birleşmiş Milletler'in yahut Avrupa Parlamentosu'nun alenen aşağılanması (md. 110/e) suç olarak düzenlenmiştir.

D. Öneriler

Yapılan inceleme sonucunda, genel olarak maddenin muhafazasının gerekli olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Gerçekten maddede belirtilen varlıklar, toplumun ortak değer yargılarına bağlı olarak ortak bir saygı duygusunun süjeleridir. Başka bir ifade ile madde ile korunan bizatihi ilgili kurum ve varlıklar değil ancak toplumun bu varlıklara karşı duyduğu ortak saygı duygusudur.

Komisyon üyesi Av. Fikret İlkiz, maddenin kaldırılması gerektiği görüşünü ortaya koymuştur.

Maddenin muhafaza edilmesinin gerekliliği ile birlikte, farklı bir biçimde düzenlenmesi gerektiğinde mutabık kalınmıştır. Bu yönde yapılacak bir çalışmada; Çağdaşlık, demokratiklik, eşitlik, ihtiyaçlara cevap verme, akılcı (rasyonel) olma, gelişimcilik, denge, hukuki açıklığın sağlanması, keyfiliğin önlenmesi, kesinliğin sağlanması, ifade özgürlüğünün korunması gibi ilkelere gözetilmiş, Ceza Kanunu sistematigi ile mukayeseli hukuktaki düzenlemeler, temel hak ve hürriyetler göz önünde bulundurulmuştur.

Bu açıdan şu öneriler tartışmaya açılmıştır:

1. Maddenin, mevcut yerinin korunması ile birlikte, eski TCK'nın 159. maddesine yakın bir biçimde düzenlenmesi

1. Formül

Türk ulusuna, Cumhuriyet'e, Büyük Millet Meclisi'ne, Hükümete, Bakanlıklara, Devletin yargı organlarına veya askeri veya emniyet kuvvetlerine, bunların saygınlığını tehlikeye düşürecek ve zedeleyecek şekilde (ve bu amaçla) alenen hakaret eden veya söven kişi, altı aydan iki seneye kadar hapis veya 5000 güne kadar para cezası yahut her iki ceza ile birlikte cezalandırılır.

Birinci fıkrada sayılan organları veya kurumlara hakaret ve sövme/aşağılama kastı bulunmaksızın, sadece eleştirmek amacıyla ve bu sınırlar içinde yapılan yazılı, sözlü veya görüntülü düşünce açıklamaları ceza-yı gerektirmez.

Mahkemelere ve 30. maddede belirtilen diğer heyetlere sövme veya hakaret hallerinde, takibat ancak bu heyetlerin kendilerince alınacak bir kararla ve yapacakları bir taleple veya kurul söz konusu değilse bağlı bulunduğu birimin başkanı veya bakanın şikayeti üzerine yapılır.

2. Formül

Türkulusunu, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisi'ni, Hükümeti, Bakanlıkları, Devletin yargı organlarını veya askeri veya emniyet kuvvetlerini, bunların saygınlığını tehlikeye düşürecek ve zedeleyecek şekilde ve küçük düşürme amacıyla (tahkir eden ve) aşağılayan kişi altı aydan iki seneye kadar hapis veya 5000 güne kadar para cezası yahut her iki ceza ile birlikte cezalandırılır.

Birinci fıkrada sayılan organları veya kurumları aşağılama ve küçük kasti bulunmaksızın, sadece eleştirmek amacıyla ve bu sınırlar içinde yapılan yazılı, sözlü veya görüntülü düşünce açıklamaları cezayı gerektirmez.

Mahkemelere ve 30. maddede belirtilen diğer heyetlere sövme veya hakaret hallerinde, takibat ancak bu heyetlerin kendilerince alınacak bir kararla ve yapacakları bir taleple veya kurul söz konusu değilse bağlı bulunduğu birimin başkanı veya ilgili bakanın şikayeti üzerine yapılır.

2. Madde, YTCK'nın 125. maddesinin içinde, son fıkra olarak düzenlenebilir

Madde önerisi

Türk ulusuna, Cumhuriyet'e, Büyük Millet Meclisi'ne, Hükümete, Bakanlıklara, Devletin yargı organlarına veya askeri veya emniyet kuvvetlerine, bunların saygınlığını tehlikeye düşürecek ve zedeleyecek şekilde ve bu amaçla alenen hakaret eden veya söven kişi, altı aydan iki seneye kadar hapis veya 5000 güne kadar para cezası yahut her iki ceza ile birlikte cezalandırılır.

Mahkemelere ve 30. maddede belirtilen diğer heyetlere sövme veya hakaret hallerinde, takibat ancak bu heyetlerin kendilerince alınacak bir kararla ve yapacakları bir taleple veya kurul söz konusu değilse bağlı bulunduğu birimin başkanı veya ilgili bakanın şikayeti üzerine yapılır.

E. SONUÇ VE ÖNERİ

Yukarıdaki önerilerin tartışılmasından sonra, 301. maddenin mevcut yerinin korunması ile birlikte maddenin aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmesi düşünülmüştür. Maddenin tümünden kaldırılması gerektiği görüşünde olan Av. Fikret İlkiz, muhafazası halinde yapılması düşünülen değişiklik bakımından aşağıdaki öneriye katılmıştır:

Madde 301. Türk ulusunu ve anayasal organları aşağılama

1. Türk ulusunu, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümeti, Bakanlıkları, Devletin yargı organlarını yahut askeri veya emniyet kuvvetlerini, bunların saygınlığını tehlikeye düşürecek şekilde aşağılayan kişi altı aydan iki seneye kadar hapis veya 300 günden az olmamak üzere adli para cezası yahut her iki ceza ile birlikte cezalandırılır.

2. Birinci fıkrada sayılan organları veya kurumları aşağılama kastı bulunmaksızın, eleştirmek amacıyla ve bu sınırlar içinde yapılan yazılı, sözlü veya görüntülü düşünce açıklamaları cezayı gerektirmez.

3. Birinci fıkrada belirtilen suçun:

a. Türk ulusuna veya Cumhuriyete yönelik olarak işlenmesi halinde soruşturma re'sen,

b. Belirtilen diğer organ veya kurumlara karşı işlenmesi halinde soruşturma ancak bu organ veya kurumların kendilerince alınacak bir kararla yapılacak

ları şikayet üzerine, kurum veya kurum söz konusu değilse bağlı bulunulan birimin başkanı veya ilgili bakanın şikayeti üzerine

yapılır.

Değişiklik Gerekçesi

Yanlış anlamalara veya tereddütlere neden olan "Türklük" kavramı, mukayeseli hukukta da benimsendiği üzere, anayasanın 66. maddesi anlamında vatandaşlık bağınu ifade edecek şekilde "Türk Ulusu" olarak değiştirilmiştir.

Maddenin mevcut halinde korunan varlıklar arasında farklılık gözetilerek iki fıkra halinde düzenlenmesi ve suçun iki farklı fıkraya göre farklı mahkemelerin görev alanına girmesi şeklindeki düzenlemede yarar bulunmamamsı sebebiyle anılan varlıklar tek bir fıkra da belirtilmiş ve yeknesaklık sağlanmıştır. Toplumun ortak saygı duygusuna sahip varlıklar arasında bir ayırma gidilmesine, birinin diğerine üstün tutulmasına gerek yoktur.

Maddeye, aşağılamamanın anılan varlıkların saygınlığını tehlikeye düşürecek şekilde yapılması hususu eklenmiştir. Böylece belirtilen varlıkların saygınlığını tehlikeye düşürmeye elverişli ve buna yönelik olmayan bir takım ifade ve değerlendirmeler suçun kapsamı dışında kalacak ve ifade özgürlüğü genişleyecektir. Bu şekilde suç, açık bir biçimde somut tehlike suçu olmaktadır. Bu belirleme manevi unsuru da etkileyecek ve failde anılan varlıkların saygınlığını zedeleme, tehlikeye düşürme kastı da aranacaktır.

Yaptırım sistemi de değiştirilerek seçenek bir ceza sistemi getirilmiştir. Buna göre, suçun konusunun önemi ile fiilin işleniş biçim ve özelliklerine, ağırlığına göre hakim, sadece hapis veya sadece para cezası verebileceği gibi, her ikisine birden de hükmedebilecektir. Sadece para cezası verilmesi söz konusu olduğunda adli para cezasının üst sınırı belirtilmediğinden TCK'nun 52. maddesi uyarınca bu para cezası 730 günden fazla olamayacaktır. TCK'nun 50. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, seçenek cezalardan hapis cezasına hükmolduğunda artık bu ceza adli para cezasına çevrilemeyecektir. Bu sebeple hapis cezasının üst sınırı, ertelemeye imkan verecek şekilde iki yıl olarak belirlenmiştir. Bu tür bir ceza sistemi, hassasiyetin fazla olduğu madde ile ilgili yargılamalarda hakimi ve sistemi rahatlatacaktır.

Mevcut maddenin 4. fıkrasında yer alan cezasızlık sebebi esasen gereksizdir ve kaldırılması gerekir. Gerçekten, Anayasamızda yer alan ifade özgürlüğü ve eleştiri hakkı, gene AİHS'in 10. maddesi karşısında, eleştiri zaten genel bir hukuka uygunluk sebebidir ve TCK'nun 26. maddesi de hakkın kullanılmasını açıkça hukuka uygunluk sebebi saymaktadır. Bu nedenlerle böyle bir düzenlemeye esasen gerek yoktur. Bununla birlikte, hatalı da olsa eleştirinin hukuka uygunluk sebebi olduğu hususunu güçlendirmek ve açıkça altını çizmek amacıyla yapılmış olan bu düzenlemenin kaldırılması, aksi yönde bir düşünce oluşmasına ve tereddütlere yol açabileceğinden pratik sebeplerle fıkranın muhafazası gerekmiştir. Ancak bu fıkranın da içeriği, yapısına daha uygun ve eski 159. maddedeki haline benzer bir biçimde değiştirilmiştir.

Nihayet, madde ile ilgili olarak sansasyonel ve ideolojik sebeplerle yapılan her türlü suç duyurusunun etkilerini ortadan kaldırmak ve korunan hukuki menfaatin gerçek anlamda ihlaline bağılı olarak soruşturma yapılabilmesine olanak sağlamak için Türk ulusu ve cumhuriyet dışında diğler varlıkların aşığılanması halinde soruşturma, ilgili organ veya kurumun şikayetine bağılı tutulmuştur. Böylece hem aşığılamaya konu kurum veya organın bu husustaki değerlendirmesine üstünlük tanınmış olacak ve hem de gereksiz ve başka amaçlarla adli mekanizmanın boş yere harekete geçirilmesi ve meşgul edilmesi önlenmiş olacaktır.

Çetin Emeç Bulvarı No: 46 Balgat / Ankara
Tel: (+90.312) 287 87 90 (Pbx) Faks: (+90.312) 286 55 65 - 286 31 00
Karanfil Sokağı No: 5/62 06650 Kızılay / Ankara
Tel: (+90.312) 425 30 11 - 425 36 19 - 418 13 46 Faks: (+90.312) 418 78 57
web: www.barobirlik.org.tr
e-mail: admin@barobirlik.org.tr ● yayin@barobirlik.org.tr